

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 38

Madenci: Cehenneme açılan kapı!

Teşkilatın Gözdesi: Hukuk değil, güç!

Tanıl Bora'nın Cereyanlar'ının bıraktıkları

4

Madenci: Cehenneme açılan kapı!

9

Tanıl Bora'nın Cereyanlar'ının bıraktıkları

Özlem Gülçiçek

15

Gülay Ünüvar'ın hayatından notlarla 68'liler!

Serkan Alan

21

Teşkilatın Gözdesi: Hukuk değil, güç!

Soner Sert

23

Kelimelerle şiire inmek: Otostopçunun şiir rehberi

Batuhan Saç

29

Etkinlik

31

Yeni Çıkanlar

46

Çok Okunanlar

48

Duvar'dan Oku

Sayı: 38 | Ocak 2019

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Cennet Sepetci / Anıl Mert Özsoy

Kapak Tasarım

Ersan Uğur Gör

Kapak Fotoğrafı

Yusuf Sayman

Katkıda BulunanlarEmek Erez, Soner Sert, Serkan Alan,
Batuhan Saç, Özlem Gülçiçek**Yönetim Yeri:**

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Ülkü Tamer'i, Refik Durbaşı ve Mahmut Makal'i kaybettiğimiz 2018'i geride bıraktık. Ekonomik krizle, kapanan dergilerle, yasaklanan kitaplarla geçen bir yıl oldu 2018.

Yeni yılda umudu ve söz söyleme alanlarını çoğaltma şiarıyla kaldığımız yerden devam ediyoruz. Peki bu ilk sayımızda kimler var?

Tanıl Bora'nın 2017 yılında kaleme aldığı Cereyanlar, yakın dönemin en önemli yayıncılık olaylarından birisi kabul ediliyor. Bora, 5 yıl süren çalışmasında siyasi akımları kaleme aldı. Özlem Gülçiçek'in imzasıyla...

Natsume Soseki'nin "Madenci"si başlangıçta adı itibariyle madencileri konu alan bir metin gibi görünüyor ancak daha çok karakterin bireysel yolculuğunun öne çıktığı, varlık sorunlarının vurgulandığı bir kitap. Ayrıca anlatı, karakterin madencilik günlerine geçtiğinde, zor şartlar, işçilerin neredeyse insan olmaktan çıktığı koşullar, kötü yemekler, tahta kurusu dolu yataklar etkileyici bir şekilde betimlenirken, bu durumun karakter üzerinde yarattığı etkinin, empati kuran, işçilerden yana tavır koyan, onlarla duygudaşlık kuran bir dile dönüşmemesi dikkat çekiyor. Emek Erez kaleme aldı...

Dominique Manotti'nin kaleme aldığı Teşkilatın Gözdesi, Dipnot Yayınları tarafından yayımlandı. Manotti, Teşkilatın Gözdesi'nde odağına aldığı polislik mefhumunu ve toplumsal duyarlılığı irdeliyor. Soner Sert yazdı...

Batuhan Saç ve Serkan Alan bu sayımıza katkıda bulunan diğer isimler oldular.

Marifet iltifata tabidir. İyi okumalar!

Anıl Mert Özsoy

Madenci: Cehenneme açılan kapı!

Emek Erez

Soseki'nin "Madenci"si başlangıçta adı itibariyle de madencileri konu alan bir metin gibi görünüyor ancak daha çok karakterin bireysel yolculuğunun öne çıktığı, varlık sorunlarının vurgulandığı bir kitap. Ayrıca anlatı, karakterin madencilik günlerine geçtiğinde, zor şartlar, işçilerin neredeyse insan olmaktan çıktığı koşullar, kötü yemekler, tahta kuru dolu yataklar etkileyici bir şekilde betimlenirken, bu durumun karakter üzerinde yarattığı etkinin, empati kuran, işçilerden yana tavır koyan, onlarla duygudaşlık kuran bir dile dönüşmemesi dikkat çekiyor.

Bireyin toplum tarafından tanınmaması, varlığının değersizleştirilmesi, onu kendine dair bir yolculuğa sürükleyebilir. Çünkü birey istese de istemese de toplum içinde bir varlıktır ve kabul görmek, tanınmak, değerli hissetmek ister. Bu bazen o kadar önemli olur ki ölmek, varlığından vazgeçmek için çıkılan yolu, bir şekilde yaşama doğru sürükleyen bir yola çıkarabilir. Özellikle de kişi tamamen dünyaya ve çevresine yabancılaşmamışsa, varlığına önem atfedilmesi onun için yaşatıcı olabilir.

Geçtiğimiz günlerde Jaguar Yayınları tarafından Sinan Ceylan çevirisi ile basılan, Natsume Soseki'nin "Madenci" adlı kitabı, Japonya modern edebiyatının önemli yazarlarından kabul edilen Soseki ile okuru buluşturuyor. Metin boyunca geçmişe dönük bir tecrübe aktarımı hissi veren kitap, genç bir insanın aile ve toplum arasında sıkışmasının getirisiyle, intihar etmek için evden kaçmasını konu alıyor ve bu bağlamda yukarıda bahsettiklerimizle ilişkililiyor. Ancak aşağıda ayrıntılarıyla bahsedeceğimiz gibi, kitabın isimsiz anlatıcısı yola çıkma nedenlerinin aksine, başka tecrübelerle karşı karşıya kalıyor. Soseki kitabı, bir madencinin anlattıklarından esinle kurgulmuş, belki de bu nedenle özellikle madene dair anlattıkları oldukça gerçekçi bir betimleme ile sunuyor. Bunun yanı sıra, "yabancı" olanla karşılaşmak, başka kültürlere dair olanı tanımak bağlamında da metnin ayrıntılarının bize söyleyeceği şeyler var bana kalırsa. Mesela Buda inancı, yemek kültürü, kullanılan araç gereçler, şarkılar gibi bu nedenle kültürel öğelere meraklı okurların, dipnotlardan çok şey devşirebileceğini söylemem gerek.

SESLENENİN PEŞİNDE

Kitap, anlatıcının, ailesinin ve toplumun aşk hayatıyla ilgili dayatmalarına katlanamayıp evden kaçmasıyla başlıyor. Kitabın karakteri, biraz burnu havada, kimseyi beğenmeyen, zengin bir ailenin genç oğlu olarak karşımıza çıkıyor. Metin, karakterin, çaresizce ne yapacağını bilmeden, insandan uzak bir yaşama kavuşma hayali ve ölüm fikriyle ormanda

'Soseki kitabı, bir madencinin anlattıklarından esinle kurgulmuş, belki de bu nedenle özellikle madene dair anlattıkları oldukça gerçekçi bir betimleme ile sunuyor. Bunun yanı sıra, "yabancı" olanla karşılaşmak, başka kültürlere dair olanı tanımak bağlamında da metnin ayrıntılarının bize söyleyeceği şeyler var bana kalırsa. Mesela Buda inancı, yemek kültürü, kullanılan araç gereçler, şarkılar gibi bu nedenle kültürel öğelere meraklı okurların, dipnotlardan çok şey devşirebileceğini söylemem gerek.'

yürürken, karşılaştığı bir adamın ona “delikanlı iş lazım mı” diye sormasıyla ve bu teklife olumlu cevap verip, hiç sorgulamadan tanımadığı bir insanın peşinden gitmesiyle ilginç bir hâl alıyor. Adama göre, bu iş madencilik ve söylediğine göre karakterin çok para kazanabileceği imkânlar sunuyor.

Burada ilginç olan ölüm fikriyle evden kaçmış bir insanın üzerine düşünmeden teklifi kabul edip adamın çağrısına uyması. Bu duruma dair iki sebep düşünülebilir birincisi karakterin zaten kaybedecek hiçbir şeyinin olmaması, ikincisi ise kendisine seslenilmesi. Çünkü bir insanın kendisine seslenilmesi bir şekilde onun başkası tarafından tanınması anlamını içerir. Şöyle ki karakterimiz, birey olamadığı, ailesine, topluma karşı bir varlık gösteremediği için ve biraz da kendisini kendisine kanıtlamak için evden kaçıyor. Burada adamın iş çağrısı, onun birey olarak görülmesi, bir işe yarayabileceği hissi yaşaması, dünyada hiç kimse olmadığını farkına varması anlamına geliyor. Bu aynı zamanda karakterin çağrıya uymasının da sebebi. Onun şu cümlelerinde de bunu görebiliyoruz: “Ne tuhaftır ki insan ruhu sonsuzluğa sürüklenmeye hazır da olsa, birisi seslenince hâlâ bir yerlere bağlı olduğunu fark ediveriyor.” Yani ona seslenilmesi, bir bakıma yaşamla bağ kurmasını sağlıyor ve her şeyini kaybettiğini düşündüğü anda dünyada hâlâ bir yere sahip olabileceğini hatırlatıyor. Soseki'nin belki de bize anlatmaya çalıştığı, bireyin kendisini hiç olarak kurduğu, dünyada sadece ölüme anlam yüklediği bir durumda, ona dünyadaki varlığının hatırlatılmasının onun için değerli olabileceği.

YAŞATICI ÖLÜM FİKRİ

Kitabın karakteri her ne kadar çağrıya uyup, sanki yıllardır tek ideali madenci olmakmış gibi, her türlü zorluğa katlanıp, bu yola kendini adanmış görünse de yer yer ölüm fikriyle de bu işi özdeşleştirdiğine tanık oluyoruz. Çünkü sonuçta yapacağı iş çok zor olsa da onun için değişen bir şey yok. Zaten ne olursa olsun ölmeyi göze alarak zengin bir yaşamı reddetmiş. Onun çelişkisi ölmeyi isteyip yine de yaşama bir şekilde tutunma çabası bana kalırsa. Bu tavır Cioranvari, intihar fikrinin yaşatıcılığını hatırlatıyor. Çünkü ölüm fikri dünyaya bir şekilde katlanma sebebi hâline gelebiliyor, bireye istediği zaman kaçma, yaşamdan kurtulma, onu reddetme imkânı tanıyor. Kitabın karakteri açısından da durum böyle, belki de bir işi olacağı fikri onu tekrar yaşamın içine itiyor, en azından insanlardan uzak kalırım fikriyle çıktığı yolda, insanlarla karşılaşp, ürkütücü bulsa bile bağ kurup, onlara değer atfetmesine sebep oluyor. Ancak yazarın bu durumu bir sürü psikolojisi olarak yorumladığına da tanık oluyoruz. Yani karakterin kendisine gelen teklifi kabul etmesinin, bir

‘Yani ona seslenilmesi, bir bakıma yaşamla bağ kurmasını sağlıyor ve her şeyini kaybettiğini düşündüğü anda dünyada hâlâ bir yere sahip olabileceğini hatırlatıyor. Soseki'nin belki de bize anlatmaya çalıştığı, bireyin kendisini hiç olarak kurduğu, dünyada sadece ölüme anlam yüklediği bir durumda, ona dünyadaki varlığının hatırlatılmasının onun için değerli olabileceği.’

şekilde kendisinden vazgeçip, komutlara uymak anlamı taşıyabileceğinden de söz ediyor: “İnsan kadar kolay güdülen başka bir varlığın olmadığı sonucuna varabilirsiniz. İmkânsıza yakın görevleri bile hazır olda dinleyip kabul eder, en ufak bir maraza çıkarmadan bundan mutluluk duyar. O zamanları hatırladıkça, en itaatkâr, en sebatkâr insan olduğuma inandığımı da hatırlıyorum.”

Karakterin başına gelenler üzerine düşündüğümüzde, kendisine seslenene uyup, sonrasında o ne derse yaptığına, hâtta ona güven beslediğine ve karnını doyurduğunda varlığına minnet duyduğunu görüyoruz. Bu açıdan bakıldığında insanın yönlendirilebilirliği, kolayca itaat edebildiğini de hatırlatıyor metin. Ancak burada bana kalırsa derinde yatan şey, kişinin varlığının tanınması, dünyada değersiz olmaktansa bir işe yarayabileceğini, karakter özelinde o güne kadar hiç çalışmadan sürdürdüğü yaşamını, kendi varlığıyla kazanabileceğinin farkına varması anlamını taşıyor. Bu nedenle buradaki itaatkârlık, boyun eğmeden çok başkası tarafından kabul görmenin getirdiği psikolojiyle ilişkileniyor.

MADENCİLER, KARAKTER VE YAZAR

Soseki'nin “Madenci”si başlangıçta adı itibariyle de madencileri konu alan bir metin gibi görünüyor ancak daha çok karakterin bireysel yolculuğunun öne çıktığı, varlık sorunlarının vurgulandığı bir kitap. Ayrıca anlatı, karakterin madencilik günlerine geçtiğinde, zor şartlar, işçilerin neredeyse insan olmaktan çıktığı koşullar, kötü yemekler, tahta kurusu dolu yataklar etkileyici bir şekilde betimlenirken, bu durumun karakter üzerinde yarattığı etkinin, empati kuran, işçilerden yana tavır koyan, onlarla duygudaşlık kuran bir dile dönüşmemesi dikkat çekiyor. Karakter zengin, ayrıcalıklı, eğitilmiş olmasını gerekçe göstererek, genellikle yukarıdan bir bakışla değerlendiriyor işçileri, onları âdeta “böcekleştirip”, tiksinti duyulacak varlıklar olarak değerlendiriyor. Madenciler, karaktere olan tavırlarıyla âdeta canavarlaştırılıp, nefret nesnesi durumuna getiriliyor bile denilebilir. Öyle bir durum ki karakter madeni intihar edilecek bir yer olmaya bile değer bulmuyor, daha görkemli bir ölümü hak ettiğini düşünüyor.

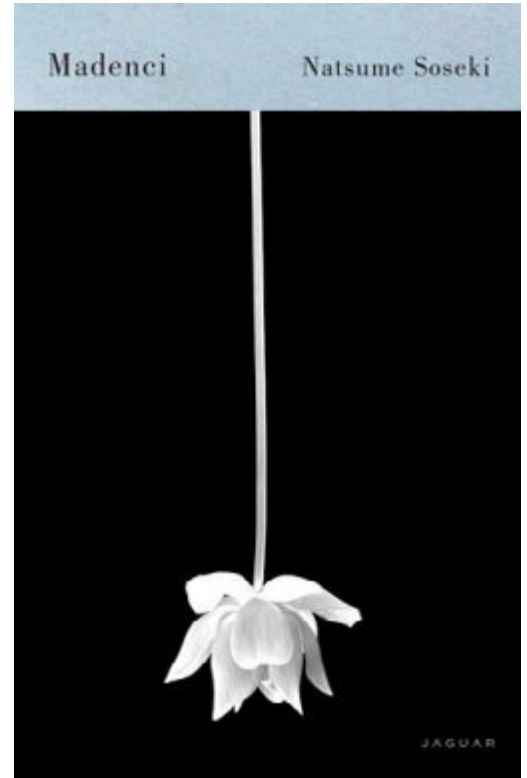
Bu anlamda metin, karakterin madenin şartlarından etkilenip dönüşeceğini, bir şekilde onlara hak vereceğini düşündüğünüz yerde tam tersini yapıyor. Her ne kadar madenciler insan bile olamayan olarak temsil edilse de çalışma şartlarının olumsuzluğu canlı bir şekilde tasvir ediliyor ancak karakter bir şekilde şartların dışına konumlanıyor, onun “etkilenimi” çalışma koşullarının olumsuzluğunu sorgulatmaktansa, bulunduğu yerden tikslenme, işçilerden iğrenme noktasına geliyor. Okur açısından

‘Karakter zengin, ayrıcalıklı, eğitilmiş olmasını gerekçe göstererek, genellikle yukarıdan bir bakışla değerlendiriyor işçileri, onları âdeta “böcekleştirip”, tiksinti duyulacak varlıklar olarak değerlendiriyor. Madenciler, karaktere olan tavırlarıyla âdeta canavarlaştırılıp, nefret nesnesi durumuna getiriliyor bile denilebilir. Öyle bir durum ki karakter madeni intihar edilecek bir yer olmaya bile değer bulmuyor, daha görkemli bir ölümü hak ettiğini düşünüyor.’

şöyle bir beklenti oluşuyor açıkçası, yaşamına giren bir kitap karakterinin bu şartları görüp, çalışanlardan yana bir tavır geliştirmesi, belki kendi dertlerinin tüm bunların yanında küçük kaldığını fark etmesi... Ancak yazar bunu yapmıyor!

Bunun nedenleri üzerine düşünürken, Murakami'nin yazarı daha içeriden bir gözle değerlendirdiği son söz yazısında durum anlaşılır oluyor. Yazar, o dönemde ülkesinde çıkan madenci isyanlarıyla birlikte anılmak istememiş ancak yine de çalışma şartlarının zorluğunu öyle iyi anlatmış ki istese de istemese de bir şekilde madenciliğin nasıl zorlu bir meslek olduğunu yansıtmış. Murakami, yazarın o dönem ülke gündeminde olan Aşio madencileri ile dayanışma gösteremeyecek kadar elitist bir duruşa sahip olduğunu vurguluyor ve durumu şöyle özetliyor: "Elbette işçi romanı yazmayacaktı. Ya da Zola'nın toplumsal natüralizminin alanına girecek değildi. Bu tür ihtimaller Soseki'nin görüş alanına girmiyordu zaten." Anlaşılan Soseki'nin elinde bir madenciden dinlediği anlatı vardı ve onu bir romana dönüştürme çabasıyla yola çıktı. Ancak bir şekilde toplumsal bir şeye dönüşme kaygısını hissederek yazdı ki metin boyunca anlattıklarından, bundan roman olmaz minvalinde bahsetmesinin de belki böyle bir nedeni var. Toplumsal gerçekçi bir tada bürünmesini istemediği için de karakter üzerinden bireyi ve varlık sorunlarını öne çıkarmış olabilir diye düşünülebilir. Çünkü tüm o betimlediği madencilik koşulları düşünüldüğünde karakterin orada çalışanları hiç dert etmeyip, kendisi gibi eğitilmiş bir insanın orada bulunmasını yadırgaması böyle düşününce biraz daha anlaşılır olabiliyor. Elbette metnin öznesi olan yazar ve o istediği kaygıyla yazma hakkına sahip. Burada sadece metni yorumlayınca ortaya çıkan göstergeler üzerinden hareket edebiliyoruz ki yazarın beklentimizi karşılamak gibi bir zorunluluğu da yok. O belki de sadece bireyi dert etti ve toplumsal meseleleri gündemine almak istemedi.

Tüm bunlardan sonra şunu söyleyebiliriz ki Natsume Soseki'nin "Madenci"si özellikle bireyin varlık çabasına yaptığı vurguyla ve ölüm fikriyle dikkat çekiyor. Yazar istese de istemese de madencilerin yaşamını öyle iyi anlatmış ki karakteri üzerinde bu durum bir dönüşüm yaratmamışsa da, okur üzerinde etki bırakıyor. Çünkü kitapta da söylendiği gibi, madene açılan kapı cehenneme açılan kapıyı andırıyor. Yazar, yerin yedi kat dibinde, gökyüzünün uzağında bir yaşam nasıl ve ne şartlarda olur sorusunu gerçekçi bir şekilde betimlerken, karanlığı, yoksulluğu gözümüzde canlandırıp, o havayı solutuyor. Karakteriyle de toplum içinde birey olma kaygısının getirdiği sorunlarla karşı karşıya getiriyor bizi ve bir insanın varlığının tanınmasının onun için nasıl yaşatıcı olabileceğini hatırlatıyor.

Madenci, Natsume Soseki, çev: Sinan Ceylan, 216 syf., Jaguar Yayınları, 2018.

Tanıl Bora'nın Cereyanlar'ının bıraktıkları

Tanıl Bora'nın kaleme aldığı Cereyanlar'ın bu kadar siyasalın dışında (belki de tam içinde) konumlanan edebi ve varoluşsal bir alan açabilmesi, açmaya devam edebilmesi hayli kıymetli. Diliyle, içtenliğiyle, nezaketiyle, zarafetiyle, “nesnel”liğiyle, özeniyle, buyurgan olmayan üslubuyla, bitmek bilmez sorgulamalarıyla, sessiz başkaldırısıyla, alarmist olmayan çalışkanlığıyla, farklı cenhahlardanecessüs aşkı olanlara açıklığıyla okunmayı ve tartışılmayı, layıkıyla “eleştirilmeyi” fazlasıyla hak ediyor.

Tanıl Bora'nın “Cereyanlar”ıyla karşılaşmamdan yana pek çok “cereyan” a tanıklık ettim. Zamanla okumam, düşünmem, eylemem değişti. Cereyanlar sadece Türkiye'nin ideolojik cereyanları değildi artık benim için. Sadece çok şey öğrenmekle kalmadım, bazı bilmelerimi yıktım, bazılarını yeniden kurdum, bazılarını yönlerini bulsunlar diye durdurdum. Cereyanlar'a kapılıp gitmek de mümkün. Fakat emek, özen, sorgulama isteyen bir kitap. Yüzleşme de talep ediyor sessizce ama bunu sanki Tanpınar şefkatiyle yapıyor. Tarihçi Norman Davies geniş ama sığ olan kozmik yaklaşım ile genişlikten yoksun ama derin olan dar yaklaşım arasında

Özlem Gülçiçek

bir denge kurmak gereğinden bahseder; Cereyanlar tam da bu zoru başarabilmiş bir kitap.

İlham kaynağı Hilmi Ziya Ülken'in "Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi" kitabı olan Bora, Geç Osmanlı'dan bu yana Türkiye'de etkili olmuş siyasi akımları; bu akımların tartışmalarını, bazen köşede bucakta kalmış yansımalarını, dönüşümlerini, dokunma ve kopma noktalarını, öne çıkan düşünürlerini; derli toplu ve olabildiğince nesnel ihata etme çabasını sunmuş bizlere. On beş yıl önceye giden bu düşünceyi kitap yayımlanmadan beş yıl önce yazıya dökmeye başlamış.

Cereyanlar on bir ana bölümden oluşuyor: "Geç Osmanlı Zihniyet Dünyası, Batıcılık, Kemalizm, Milliyetçilik, Türkçülük ve Ülkücülük, Muhafazakârlık, İslâmcılık, Liberalizm, Sol, Feminizm ve Kürt Siyasal Hareketi". Her bir başlık bambaşka insanlara, anılara, düşüncelere dokunuyor; sessizce yakınlaşıyor, sakince uzaklaşıyor. Türkiye'deki siyasi akımların atlamalı ve iç içe geçmeli gelişimi gereği tamamıyla kronolojik gitmese de, bahsi geçen kişilerin doğum ve ölüm tarihlerinin belirtilmesi takibi oldukça kolaylaştırıyor. Bora'nın farklı akımlara hâkimiyeti makro bakışın kaybolmamasını sağlıyor. Ayrıca akımlar arasındaki ilişkilenecekleri de muazzam bir titizlikle inceliyor, bölümler arası iç göndermelerle de okurun bağıntıları rahatça görmesini sağlıyor. Farklı cereyanlara dair sunduğu bütünlüklü bakış sayesinde de pek çok benzer kitaptan ayrışıyor. Ahmet Mithat Efendi demişti ki: "Oğlum! Yalnız bir şeyi öğrenmeli, fakat mükemmel olarak! Yahut her şeyi öğrenmeli, bittabi nakıs olarak. Osmanlılığımızın bugünkü haline nispetle şu iki şıktan bence ikincisi müreccahtır." Sanırım bugünkü halimizde bile Tanıl Bora ikisini de yapabilen nadir entelektüellerden.

Bora bu kitabı beş yılda yazdığını söylüyor ama bir ömrün çalışması elbette. Kendi kelimeleriyle, birikimiyle, eleştirel düşüncenin güzelliği ve emeğinde konuşuyor. Sanki kitaplara sıkıştırılmış bir anlatı değil de, bir Hoca'yı, bir arkadaşı dinlemek gibi. Cereyanlar hakkında pek çok tanıtım yazısı yayımlandı. Bora'nın da arzu ettiği şekilde "ilk girenler için panoramik bir bakış sunması" konusunda mutabakat çok güçlü. Ya da Mehmet Ö. Alkan'ın dediği gibi düşünce tarihçisine yaraşır şekilde, noktası konmuş bir çalışma değil; soruları devam ettiren, birçok çalışmaya kapı aralayan bir başlangıç. Bora "aktüalitenin hararetine kapılmadan, yakın zamanların ideolojik hercümercinin tortusunu süzmek gerekiyordu, zor iş" demişti, o zor işi başarmış kanımca. Kerem Görkem "Cereyanlar, Türkiye siyasi iklimine uğramış ideolojilerin tam teşekküllü bir tarihini sunuyor" diyor, ama çok daha fazlası var sanki. Cereyanlar'ın neden okunması gerektiğini pek güzel anlatıyor Murat Bjedüğ, yazısındaki umut vurgusu başkaca önemli. Ben kitabı okumaya başladığımdan bu yana Pandora'nın pithos'unda sakladığı o tuhaf şeyi hissettim, hissediyorum.

'Bora bu kitabı beş yılda yazdığını söylüyor ama bir ömrün çalışması elbette. Kendi kelimeleriyle, birikimiyle, eleştirel düşüncenin güzelliği ve emeğinde konuşuyor. Sanki kitaplara sıkıştırılmış bir anlatı değil de, bir Hoca'yı, bir arkadaşı dinlemek gibi. Cereyanlar hakkında pek çok tanıtım yazısı yayımlandı. Bora'nın da arzu ettiği şekilde "ilk girenler için panoramik bir bakış sunması" konusunda mutabakat çok güçlü. '

'Farklı dostluklar kurdum Cereyanlar sayesinde. İnsanın arkadaşının arkadaşını sevmesi pek güzel olur ya, öyle bir hisse kapıldım. Kolay değil, pek çok yanlış karşılaşma var hayatta. Çok fuzuli arkadaşlıklar, tanışlıklar, çamurlu acılar var. Cereyanlar olmasaydı Baha Tevfik'i, Ahmet Rıza'yu, Yahya Kemal'i, Abdullah Cevdet'i, Trilobit şiirini yazan Asaf Halet Çelebi'yi, Emin Eliçin'i araştırmayacaktım belki...'

CEREYANLAR'IN ANLATTIKLARI

Bu yazıda bu umut hissini peşine düşüp –Cereyanlar'ın ne anlattığından ziyade– bana neler anlattığından, hangi kapıları açtığından bahsedeceğim. Bir siyasi ideolojiler kitabının bu kadar siyasalın dışında (belki de tam içinde) konumlanan edebi ve varoluşsal bir alan açabilmesi, açmaya devam edebilmesi hayli kıymetli. Diliyle, içtenliğiyle, nezaketiyle, zarafetiyle, “nesnel”liğiyle, özeniyle, buyurgan olmayan üslubuyla, bitmek bilmez sorgulamalarıyla, sessiz başkaldırısıyla, alarmist olmayan çalışkanlığıyla, farklı cenahlardan tecessüs aşkı olanlara açıklığıyla okunmayı ve tartışılmayı, layığıyla “eleştirilmeyi” fazlasıyla hak ediyor.

Cereyanlar'a başlarken detaylı ve özenli bir çalışma bulacağımı biliyordum, ama bu denli zenginleşeceğimi, dinginleşeceğimi, heyecanlanacağımı tahmin etmiyordum. Malumatfuruş bir birikim de değildi bu, bazen bir kelimesiyle bile “revnak”landırıyordu mücadele derdimi. Biraz daha okumak, derinlere sinmiş ezberlerimi kırmak, bildiklerimi yeniden sorgulamak, tartışmak, sahipsiz bir cesaret göstermek ve hatta değişmek/dönüşmek için güç veriyordu.

CEREYANLAR'LA KURULAN DOSTLUKLAR

Farklı dostluklar kurdum Cereyanlar sayesinde. İnsanın arkadaşının arkadaşını sevmesi pek güzel olur ya, öyle bir hisse kapıldım. Kolay değil, pek çok yanlış karşılaşma var hayatta. Çok fuzuli arkadaşlıklar, tanışlıklar, çamurlu acılar var. Cereyanlar olmasaydı Baha Tevfik'i, Ahmet Rıza'yu, Yahya Kemal'i, Abdullah Cevdet'i, Trilobit şiirini yazan Asaf Halet Çelebi'yi, Emin Eliçin'i araştırmayacaktım belki. Şinasi'nin paltosunu merak etmeyecektim. Nurettin Topçu'ya, Bergson'a alan açmayacaktım, Akçuraoğlu Yusuf'tan “Muasır Avrupada Siyasi ve İctimai Fikirler, Fikri Cereyanlar”ı okumayacak, şimdiki zamanda tecedüd ve intibah ihtimalini ve pek sevdiğim müverrih Tukidides'i sorgulamayacaktım. Cemil Meriç ile Puşkin ve Çernişevski okumayacak, “Hakikat daima hakikattir ama her çağın, her ülkenin susuz olduğu hakikatler başkadır”ı tartışmayacak, masum bir hayal kırıklığıyla Cemil Meriç'i anlama çabamdan vazgeçip, onu “konfor”uyla baş başa bırakmayacaktım. “Eşitlik olmayan evlilik mümkün olamaz” diyen İlk Türk romanlarından “Taşşuk-i Talat ve Fitnat”ın ve ilk Türkçe sözlüğün yazarı ve de Ali Sami Yen'in babası Şemseddin Sami'nin hayat arkadaşına aşkına ve devrimci feminizmine, muhteşem bir baba oluşuna şahit olmayacaktım. Aydın Sayılı'nın, May Sarton'un babası ilk bilim tarihçisi George Sarton'ın öğrencisiyken konuşmalarını okumayacaktım. Ziya Gökalp'ın uzak mefkûresinin nasıl da içimize dokunduğunu fark etmeyecek, demokrasi

ve feminizmin ilk kimlerle icat olduğunu öğrenmeyecektim. Abdülhak Şinasi'nin inanılmaz diliyle ve anlatımıyla tanışmayacak, Sultan Hamit zamanı yaşanan Sansörlük Garabetleri'ni öğrenmeyecek, "Sevgilim, Fuat Paşa'nın Ahmet Vefik Paşa'ya dediği türden bir pırlantasın sen, değirmen taşı büyüklüğünde bir pırlanta; senden ne bir yüzük taşı yapılabilir, ne de bir binek taşı. Fakat bir pırlantasın işte" demeyecektim. Metin Erksan'ın "Hareket" çevrelerinde dolandığını görmeyecek, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun "okuyucuların ilmi ve fenni bahislerde karşılaşacakları her türlü güçlükler ve tereddütlerden kurtarmak için sorulacak suallere cevap vermek" amacındaki "Yeni Adam" dergisinde Beşir Fuad'ın üstat gördüğü Emile Zola sayısını bulmayacaktım.

Hamit Bozarslan'la Ortadoğu kuyularına dalmam gerektiğini anlamayacaktım. Tevfik Fikret'in nasıl deli bir isyankar olduğunu Asaf Halet Çelebi ile konuşmayacaktım; "Aşk deniz değil mi? Şiir bize müşahhas malzeme ile mücerret bir alem yaratmaz mı? Sudan geldiğimiz bunca aşikâr olması bile birleştirmeyen mi bizi, söylesene sevgilim? En köpek karanlıkta, en büyük sular gibi değil mi? Rübab-ı Şikeste ihtimali değil mi, söylesene, gözlerin?" demesini duymayacaktım. Hiç konuşulmayan Falih Rıfkı'nın "Roman" adındaki "post-modern" çalışmasında gizli bir devlet feminizmi eleştirisiyle karşılaşarak şaşırmayacaktım. Aybar'ın ezilenlerin uyanışının doğal akışına fazla müdahale etmeme temkinini patriyarka bağlamında sorgulamayacaktım. Eski zamanlarda karşılaştığım Galatasaray Liselileri sevdiklerime tanıtmak için biriktirmeyecektim. Okumalara hiç doyamadığım, en dürüst ve biricik kitap sandığım, Yahya Kemal'in "Siyasi ve Edebi Portreler"ini müthiş bir keyifle okumayacak, sonrasında sukutu hayale uğrayıp ıssızlaşmayacaktım. Yahya Kemal'le "Zorla kavimlerin dinlerini değiştirdiklerinde kalplerindeki sevgiyi değiştiremiyorlar ki. İktidar insanın hayallerine el koyamaz ki. Biliyorum bütün ahlaksız silahlarla da gelseler, yalnız kaldığında aklına düşene, sevdiğine engel olamazlar. Ama yine de ötesi zor olduğu için din değiştirmemeli insan sanki. İnsan onuru denen şey önemli değil mi? Yaşamaya değer mi ki?" konusunu konuşmayacaktım. Machel ölmeseydi de Mugabe olmayabilirdi demeyecektim.

CEREYANLAR: MÜHENDİSLİK VE EDEBİYAT

Mühendislikle edebiyatı hemhal eden bir çalışma Cereyanlar. Söylemesi kolay ama zor bir iş beceriyor Tanıl Bora. Disiplinli, analitik, hummalı, ince eleyip sık dokuyan bir çalışmayla ortaya çıkan ama malumatfuruş olmayan, -Meriç'in sentetik aydınları suçladığı gibi- bilgi alanına sıkışıp apolitik kalmayan, bilginin ve tecessüsün zevkiyle yazılan bir kitap. Böyle olduğu halde pek zarif bir ihtimam gösterip, "ik-

'Abdülhak Şinasi'nin Ahmet Cevdet Paşa'ya dediği Tanıl Bora için de söylenebilir; eserlerinde kıymetli bir edebiyatçının kabiliyeti, zevki ve tadı duyuluyor. Elgar'ın çello konçertosu gibi dingin, duru, dinledikçe ilişki kurulan bir tonu; huzuru ve hüznü bir arada barındırmasına rağmen açıklığından ödün vermeyen bir duruşu var. '

tidarı bize vererek” anlatmaya çalışıyor. Abdülhak Şinasi’nin Ahmet Cevdet Paşa’ya dediği Tanıl Bora için de söylenebilir; eserlerinde kıymetli bir edebiyatçının kabiliyeti, zevki ve tadı duyuluyor. Elgar’ın çello konçertosu gibi dingin, duru, dinledikçe ilişki kurulan bir tonu; huzuru ve hüznü bir arada barındırmasına rağmen açıklığından ödün vermeyen bir duruşu var. Politik, tarihi ve biraz da gündelik bir heyecandan varoluşsal salınmalara kolayca taşınan, ilmek ilmek örülü bir matematik sinmiş tüm kitaba. Öte yandan Haden’inkine benzer ince bir kontrbas da var arkada, savrulmayı gizlice önlüyor.

ELEŞTİREL DÜŞÜNCENİN ZARAFETİ

İki yıla yaklaştı Cereyanlar hakkında yazmaya başlayalı. Bora’nın ilk bölüm olan “Geç Osmanlı Zihniyet Dünyası”ndan itibaren vurguladığı, hep kurtarılması gereken bir sorun olduğundan eleştirel düşünceye izin verilmemesini hatta düşüncenin çokça şımarıklık olarak alımlanışını sorgulaması hep aklımdaydı. Gündeliğimde bile Cereyanlar’dan öğrendiklerimle paralel izlekler çıkarmaya çabaladım. Pek çok yeni fikirle, kavramla, soruyla, karmaşayla, insanla, merakla tanıştım. Daha da kıymetlisi bunların arasında önceden sevmediklerim ve ilgilenmediklerim de vardı çokça. Bora’nın referansıyla ve pozitif şüpheciliğiyle yaklaştım bu sefer daha önce uzak kaldıklarım. Cereyanlar eleştirel düşüncenin tatlı zehrini bıraktı sessizce. Dahası hep daha etraflıca düşünme, anlama çabası getirdi. Aslında hep bir teyakkuzda olma hali ama tatlı, hırpalamayan bir teyakkuz.

CEREYANLAR’IN UMUDU

Cereyanlar’a için “umut”u bulmak için emek vermek gerekiyor. Çünkü pek çok acıyla, hayal kırıklığıyla, ihanetle, polemikçilikle, sığ bir pragmatizmle, yer yer insanı dehşete düşüren bir kötülükle dolu bu topraklarda vuku bulan cereyanlar çokça. Fakat bu çalışmayı en özel kılan farklılıklardan biri belki de bu zorluklardan bahsederken bir yandan da umudunu koruyabilmesi. Umut pek çok konuda dağılmış; zarafete, hakikat aşkına, disiplinli çalışmaya, bilim tutkusuna... Elbette gül bahçesi vaat etmiyor, hatta açıktan pek umut vermiyor, distopyalara savrulmak bile mümkün. Konformizmin, eleştirel düşünceyi tatmamış devrimciliğin, eylemden azade laf kalabalıklarının dayanacağı yer değil. Zarif ve sade gülümsüyor, daha güzel bir yaşama ihtimaline, anlama çabasına elini uzatıyor fakat başöğretmenlik yapmıyor. En beklenmediklerden bile sürekli bir taarruz altındayken, sürekli teyakkuzda kalmamız yaşamak için elzem olmuşken, ne muazzam! Bu umutsuzluk vasatında “Baba”nın çabasını

‘En beklenmediklerden bile sürekli bir taarruz altındayken, sürekli teyakkuzda kalmamız yaşamak için elzem olmuşken, ne muazzam! Bu umutsuzluk vasatında “Baba”nın çabasını ve sevgisini, özenini vermesine rağmen iktidarını kurmayan bir kitap Cereyanlar. ’

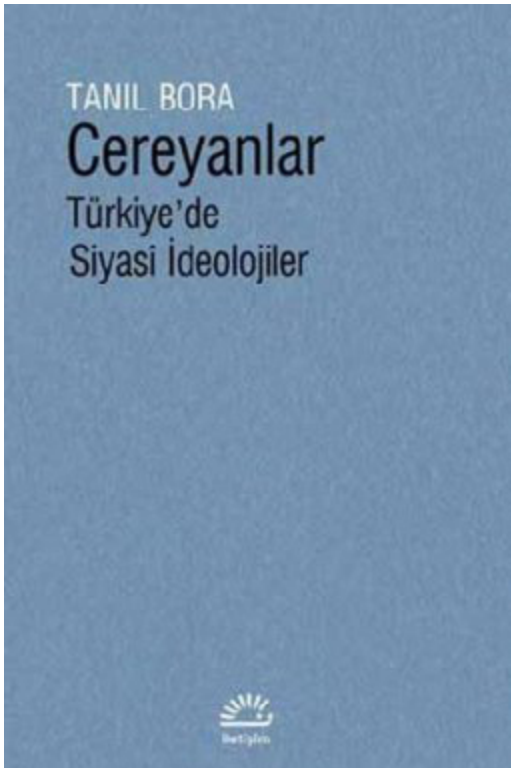
ve sevgisini, özenini vermesine rağmen iktidarını kurmayan bir kitap Cereyanlar. Bir de kimilerinin “insan”a kötü bir mahlûkat deyip geçtiği, bunun değişmeyeceğine katıyetle inandığı, değişmek ve değiştirmek adına şikâyetten ziyade bir şey yapmadığı, sevdikleri götürülürken gözlerini kaçırarak perdelerini kapatabildiği zamanlarda; “kötülük”ün içimizdeki çocuğun dizlerini hunharca parçaladığı zamanlarda; hala iyiliğin, iyi insanların, mücadelenin, zarafetin olabileceğini gösterdiği için müteşekkirim.

ACIYLA VE ÇİRKİNLE YÜZLEŞMEK

Bazen Cereyanlar’ın bazı anlattıklarını, meydan okumalarını, sessiz eleştirilerini kabullenmekte zorlandım. Ama çoğu zaman böyle değil midir bildiklerimizden bambaşka şeylerle karşılaşınca? 35 yıldır biriktirdiklerimiz vardı. Humboldt’un “çocukluk içinde birlik”ini bulamayabiliyorduk. Ama acıyla da, çirkinle de yüzleşmek gerekiyordu. Cereyanlar’da böyle oluyordu. Konformist bir distopyaya gidilmiyordu. Orhan Koçak’ın, Ata’ya atıfla dediği gibi; adlandırılmış acı, acıtıcı niteliğinden tam sıyrılmasa bile artık bilgiye dönüşmeye başlamış demektir belki de. Bu da başka okumalarla değişecek günün birinde.

‘TARİHE KISA DEVRE YAPTIRMAK’

Hülasa, Cereyanlar’ı benzer ideoloji/düşünce tarihi kitaplarından benim için daha farklı ve özel kılan dili, dinginliği, bu zengin ve geniş akımlar arasında incelikle kurulan bağıntılar, nesnel kalma çabasıyla birlikte sürekli bağırın slogancılıkla konuşan dile ve politik tutuma karşı “sessizce” duyuruşuydu.

Cereyanlar – Türkiye’de Siyasi İdeolojiler, Tanıl Bora, 926 syf., İletişim Yayınları, 2016.

Gülay Ünüvar'ın hayatından notlarla 68'liler!

Çeyrek asır İsveç'te sığınmacı olarak yaşayan, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) hareketinin kurucularından Gülay Ünüvar (Özdeş)'in hayatını 68 hareketinde yer alan Ahmet Tuncer Sümer kaleme aldı. Geçmişe bugünden baktığında gurur duyduğunu söyleyen Sümer'in Ünüvar'ı anlattığı son kitabı bir döneme ışık tutuyor.

Serkan Alan

Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın aralarında bulunduğu birçok isimle Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)'nu kuran Gülay Ünüvar (Özdeş)'in yaşam öyküsü 'Adsız Kahramanlar: Gülay Ünüvar (Özdeş) Kitabı'nda THKO içerisinde yer alan Ahmet Tuncer Sümer tarafından kaleme alındı. Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlanan kitapta, Ünüvar'ın THKO için yaptığı eylemler ve o süreçte yaşadıkları, 1980 Askeri Darbesi'nin ardından Türkiye'yi terk ederek çeyrek asır yaşadığı İsveç'teki çalışmaları ve hayatını kaybetmesinin ardından hakkında yazılan yazılar yer alıyor. THKO'nun dağ kadrosunda liderlik yapmış, yıllarca devrimci mücadele içerisinde yer almış Tuncer Sümer'le Ankara'da, "1968'den Bugüne" konulu panel sırasında Gülay Ünüvar'ı anlattığı son kitabı üzerine konuştuk. Kitabın ortaya çıkış

'Gülay ile biz zaman zaman çalışmalarına dair konuşuyorduk ve yaşadıklarını yazmasına dair telkinlerde bulunuyordum. O İsveç'te yaşıyordu ve mesajlaşıyorduk. 'Yazıyorum' dedi.'

serüvenini paylaşan Sümer, Türkiye solunun bugünkü durumuna ilişkin de sorularımızı yanıtladı.

68 kuşağının önde gelen isimlerinden Gülay Ünüvar'ın hayat öyküsünü son kitabınızda anlattınız. Kitabın serüvenini sizden dinleyelim.

Gülay Ünüvar benim 1969'dan bu yana tanıdığım bir arkadaşım. 1969 yılında Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)'nun kuruluşuyla ilgili çalışmalarda Gülay da yerini aldı. Biz Filistin'e gittiğimizde Türkiye'de kalarak, Türkiye'deki çalışmalarımızın koordinasyonunu üstlendi. THKO'nun dört kadın militanı vardı. (Türkan Sabuncu, Ayten Canatan, Nuran Ağırnaslı ve Gülay Ünüvar Özdeş). Bize her bakımdan destek olan arkadaşlarımızdı. Dördü de ODTÜ öğrencisiydi. Gülay ile biz zaman zaman çalışmalarına dair konuşuyorduk ve yaşadıklarını yazmasına dair telkinlerde bulunuyordum. O İsveç'te yaşıyordu ve mesajlaşıyorduk. 'Yazıyorum' dedi. Ben telkine başlamadan önce Turhan Feyizoğlu, 'Sinan: Nurhak Dağlarından Sonsuzluğa' kitabını yazdı. O Sinan kitabı için Gülay'dan yazılar istemiş. Bu arkadaş kötü bir şey yaptı, kitabında Gülay'ın yazdıklarını dipnot olarak koydu. Gülay'ın anlatıları dipnot olacak anlatılar değildi.

'BENİM KİTABIMI SEN YAZACAKSIN DİYE VASİYETTE BULUNDU'

Gülay 2014'te Türkiye'ye geri dönüş yapmasının ardından bir yıl sonra kanser olduğu ortaya çıktı. Kanser olduğu dönemde de haberleştik. Anlatacağı çok şey olduğunu söyledim ve beni çağırdı. Üç defa İstanbul'a geldim Didim'den ve hastalığı bahane etti konuşmadı. Dördüncü geldiğimde de Gülay'ı kaybettik. Hasta yatağında, "Benim kitabımı sen yazacaksın" diye vasiyette bulundu. "Notlarım evimde kardeşlerim sana onları versinler" dedi. Kardeşi Mustafa Ünüvar, ben, Hayri Erol ve Emine Erol ile evine gittik. Ne belgesi varsa bilgisayarını da dahil aldım. Toparladığım bilgiler 35 Word sayfasıydı. Ne yapmam lazım diye düşündüm. Çeşitli dergilerde yayınlanmış yazılarını buldum. Bazı yerlerde yaptığı konuşmalara ulaştım. Örneğin Sinan'ın (Cemgil) mezarı başında yaptığı konuşmanın kaydını, İlhan Erdost'un ölüm yıl dönümünde mezarı başında yaptığı konuşmayı buldum. Yine de yetmedi. Süleyman Ekinci diye bir arkadaşın da aralarında olduğu beş kişi hastalığı sırasında Gülay'ı ziyaret etmişler. İki buçuk saat konuşmuşlar ve banta kayıt yapmışlar. Onun içerisinden Gülay'la ilgili kısımları aldım. Konuştuğu kişiler Türkiye Devrimi'nin Yolu grubundan arkadaşlarıydı. O gruptan Özdaş Teoman Uluğ diye bir arkadaşın Gülay'ın anlattıklarını anlattırdım. Bizim dönemden Türkan Sabuncu ile Gülay yapışık kardeşler gibiydiler. Türkan'ı buldum ve İzmir'de onunla uzun uzun Gülay'ın konuşmalarını anlattırdım.

Kitabın serüveni de Gülay Ünüvar'ın hayatı gibi çetrefilli olmuş.

Zor oldu. Kolay olmadı. Yoktan var etmek gibi bir durum oldu. Gülay'ın Protez diye bir yerde işçi hareketlerine ilişkin röportajı vardı. O röportajı ve ölümünün ardından Gülay'ın hakkında çeşitli yerlerde yayınlanan yazıları da kitaba koydum.

'GEÇMİŞE BAKTIĞIMDA GURUR DUYUYORUM'

Kitap Ünüvar'ın yaşadıklarının yanı sıra bir döneme de ışık tutuyor. Bugünden geçmişe bakınca ne hissediyorsunuz?

Geçmişle ilgili ayrıca iki kitabım daha var. Birisi 'Devrim', diğeri de kendi anılarımı yazdığım 'Erikler Çiçek Açınca' kitabı. Geçmişe baktığımda onur ve gurur duyuyorum. İyi ki böyle bir hareketin içerisinde vardım diye düşünüyorum. Çektiğimiz sıkıntılar, acılar asla aklıma gelmiyor. O dönem yaşadıklarımızı asla unutmuyorum.

'BELKİ BİZDEN SAKLADI BELKİ DE GERÇEKTEN TROÇKİST OLMADI'

80 darbesinin ardından Türkiye'yi terk eden Gülay Ünüvar, çeyrek asır İsveç'te yaşamasının ardından 2014'te Türkiye'ye döndü ve 2016'da da hayatını kaybetti. Ünüvar'ın İsveç'teki yaşamına dair kitapta okuyucuları neler bekliyor?

İsveç'te 2007 yılında Devrimci Marksizm Teorik-Politik Dergi'sinin 4'üncü sayısında "Kadın Hareketi Üzerine" diye bir yazısı yayımlanmıştı Gülay'ın. İsveç Uppsala Üniversite-si'nden Prof. Dr. Gunnar Westin ile birlikte kaleme almışlardı. Bu metinde İsveç'teki kadın hareketini de anlatıyorlardı. Ben o yazının Türkiye bölümünü ve Gülay'ın kadın hareketine nasıl baktığıyla ilgili bölümlere kitapta yer verdim. Gülay İsveç'e kaçak olarak gitti ve çok sıkıntı çekti. Bir süre Troçkistlerin bir büfesinde çalışmış. Hatta İsveç Troçkistleri Gülay'a sahip de çıkıyorlar, bizim arkadaşımızdı diye. Ama ben Gülay'ın ağzından Türkiye'ye döndüğünün ardından asla Troçkizmle ilgili bir şey duymadım. Belki bizden sakladı belki de gerçekten Troçkist olmadı. İsveç'te çok sıkıntı yaşadığını, çok zor koşullarda hayatını sürdürdüğünü biliyorum. Kıbrıs Kütüphanesi'nde çalıştığı zaman ancak bir birikim yapmaya başlamış ve o birikimle geri dönünce İstanbul'dan zar zor küçük bir ev alabilmişti.

'Gülay İsveç'e kaçak olarak gitti ve çok sıkıntı çekti. Bir süre Troçkistlerin bir büfesinde çalışmış. Hatta İsveç Troçkistleri Gülay'a sahip de çıkıyorlar, bizim arkadaşımızdı diye. Ama ben Gülay'ın ağzından Türkiye'ye döndüğünün ardından asla Troçkizmle ilgili bir şey duymadım. Belki bizden sakladı belki de gerçekten Troçkist olmadı. İsveç'te çok sıkıntı yaşadığını, çok zor koşullarda hayatını sürdürdüğünü biliyorum.'

Kitabınızda bugüne dek yazılmayan neler var?

Gülay'ın THKO hareketine Malatya'dan bir silah getirme olayı var. Çok enteresan bir olaydır o ilk defa kitapta yer alıyor. İstanbul'da örgüte silah temin etmek için kaçakçılarla yaptığı görüşme vardır o da okuyucuları bekliyor. Örgütün silahlarını Teslim Töre almıştı. Onun anlatımını da kısaca koydum. Gülay'ın Türkiye Devrimi'nin Yolu'yla ilgili eylemleri var ve o eylemler ilk defa yayınlanıyor.

'TÜRKİYE FEODAL BİR ÜLKE'

THKO'nun ortaya çıktığı sürede lider kadrolarında kadınlar da olmasına rağmen bu isimler çok fazla bilinmiyor. Örneğin Gülay Ünüvar'ı sizin hazırladığınız kitapla okurların büyük bir bölümü yakından tanıma fırsatı buldu. Devrimciler arasında neden kadınların adı yok?

Türkiye feodal bir ülke. O zaman hele yarı feodal bir ülkeydi. Kadınların fazla söz hakkı o dönemde yoktu ama 68 hareketi kadınlara da özgürlük verdi. Kadınların özgürleşmesini ve kendilerini ifade etmelerini sağladı. THKO'nun toplasan 20- 30 militanı vardı. Bunların 4 tanesi kadındı. Kadınların adının anılmaması hem azlığından hem de erkek egemen toplumdan dolayı olabilir. Olması gerekirdi ama ancak bu kadar oldu. Gülay başından itibaren THKO'nun içerisinde olan bir arkadaşımız. Gülay'ın kendisinin bu kadar tanınmamasının altında yatan esas neden Gülay'ın ketum olma-

sından dolaydır. Asla kendinden söz etmez, kendisini öne çıkarmaz. Gerçekten devrimci, yaptıklarıyla yaşayan birisiydi. Bizim THKO'ların çoğunda da bu özellik vardı.

'KADINLARIN DA YANIMIZA GELECEĞİNİ DÜŞÜNÜYORDUK'

THKO'nun içerisinde kadınlara yönelik bakış açısı nasıldı peki?

Bizim kendi arkadaşlık grubumuzda cinsiyet yönünden hiçbir ayırım yoktu. Kadını da kendimiz gibi kadınlar da bizi kendileri gibi görürlerdi. Bir aşk bile yaşamadık biz o süreçte. Biz devrimle özdeşleştik, devrime aşık olduk. Kadınları dışlamadık ama kadınları koruma iç güdümüz vardı. O yüzden dağa götürmek istemedik. Gitmek istediler ama Hüseyin İnan ve Alparslan Özdoğan zamanı gelecek bekleyen tarzında bir beklenti içerisindeydi. Biz de dağa gittiğimizde mevzi kazanacağımızı ve kadınların da yanımıza geleceğini düşünüyorduk.

'TÜRKİYE BUGÜNKÜ TÜRKİYE OLMAZDI'

Daha önce bir mülakatınızda, "6 Mayıs'ta, 31 Mayıs'ta ve farklı tarihlerde kaybettiğimiz yoldaşlarımız yaşasalardı bugün Türkiye solu ve Türkiye farklı olurdu" demiştiniz. Yoldaşlarınız yaşamış olsalardı bugün nasıl bir Türkiye olacaktı?

Onu öngörmek çok zor. Ama şunu söyleyebilirim Türkiye bugünkü Türkiye olmazdı. Niye olmazdı çünkü kaybettiğimiz yoldaşlarımız nitelikleri çok yüksek olan arkadaşlarımızdı. Türkiye'nin en zeki insanların bir araya geldiği bir hareketti o dönem sol hareket. Hepsi okullarının birincileri, çok çalışkan olan kimselerdi. Bu insanlar eğer yönetime gelseler ve Türkiye'yi yönetseler bu zekalarını, bu bilgilerini Türkiye'nin çıkarları yönünde aktaracaklardı. Çünkü hiçbir çıkar, kişisel menfaat gözetmeyen devrimcilerdi. Onlar yaşayabilse ve mücadeleyi sürdürebilseler Türkiye gerçekten çok farklı bir yerde olabilirdi.

'TÜRKİYE'DE BİR SOL OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYÖRÜM'

Bu sözlerinizde şu anki Türkiye soluna dair bir eleştiri de söz konusu mu? Bugünkü Türkiye solunun yanlışları olduğunu düşünüyor

'Kaybettiğimiz yoldaşlarımız nitelikleri çok yüksek olan arkadaşlarımızdı. Türkiye'nin en zeki insanların bir araya geldiği bir hareketti o dönem sol hareket. Hepsi okullarının birincileri, çok çalışkan olan kimselerdi. Bu insanlar eğer yönetime gelseler ve Türkiye'yi yönetseler bu zekalarını, bu bilgilerini Türkiye'nin çıkarları yönünde aktaracaklardı. Çünkü hiçbir çıkar, kişisel menfaat gözetmeyen devrimcilerdi. Onlar yaşayabilse ve mücadeleyi sürdürebilseler Türkiye gerçekten çok farklı bir yerde olabilirdi.'

musunuz?

Şu anda ben Türkiye’de bir sol olduğumu düşünmüyorum. Olmayan bir şeyin hakkında söylenecek de bir şey olamaz diye düşünüyorum. Bir takım sol gruplar çıkıyorlar, örgütler partiler birleşiyorlar ama bir de bakıyorsunuz ki ayrıışmışlar ve örgütçüklere ortaya çıkmış. Sol dediğin istikrarlı olur, siyaseti, programı ve projesi olur. Türkiye’nin kurtuluşu ile ilgili bir perspektifi olur. Türkiye’de sol böyle bir program ve proje yönetmekten de aciz ve geride. Bu yüzden üzülen ve içim yanarak söylüyorum, Türkiye’de şu anda sol yok. Emperyalizm dünyada da çok güçlü. Biz o dönemde de emperyalizmin gücünün farkına varamadık. Emperyalizmi yenebileceğimizi falan düşünüyorduk. Biraz Don Kişot’luk gibi gelebilir ama o günkü gerçekliğimiz oydu. Henüz 20’li yaşlarımızdaydık. Ama emperyalizmin güçlü olduğunu, devletin de bu emperyalizmle birleşmiş olduğunun bu kadar ayrımında değildik.

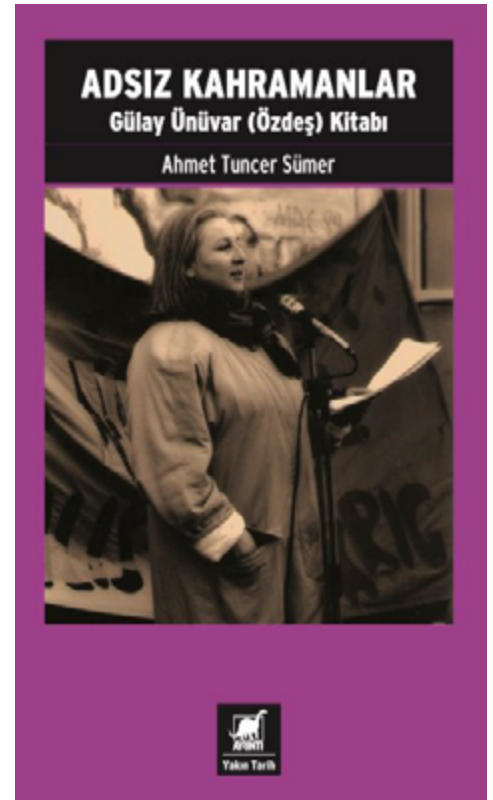
‘DENİZ GEZMİŞ NE YAZIK KI MAGAZİNLEŞTİRİLİYOR’

THKO’da yer alan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan gibi isimler sonrasında pek çok farklı çevre ve ideolojiden insanın görüşlerine referans oldu. Bugün bu isimlerin görüşlerinin benimsendiğini ya da uygulamak için çalışıldığını düşünüyor musunuz?

Hayır. Deniz Gezmiş Türkiye’de bir anlamda Che Guevara gibi ne yazık ki magazinleştiriliyor.68 diyince akla Deniz Gezmiş gelir. Onunla birlikte diğer devrimciler, Sinan Cemgir, Mahir Çayan, İbrahim Kaypakkaya, Alpaslan Özdoğan, Kızılder’de öldürülenler akla gelir. Şu anda sayamadığım onca isim gelir. Bu isimler 68’in en ileri insanlarıydı. Üzgünüm. Hem onları kaybettik hem de onları devam ettirecek oluşumu sağlayamadık. Bizden sonra gelen kuşaklar onları aldılar sahiplendiler ama ileriye götüremediler. Kendileri de sol da yok oldu maalesef.

68’in önde gelen isimlerini ve o dönemi yazmaya devam edecek misiniz? Çalışmalarınız nasıl devam edecek?

Benim şu an gündemimde Hasan Ataol var. Türkiye’de bizimle birlikte devrim yapmak için yola çıkan arkadaşlarımızla ilgili toplu bir derleme çalışmam da hâlen devam ediyor. Yetiştirebilirimsem 68’in Erzurum kanadını yazmak istiyorum. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan idam edildiğinde orada olan avukat arkadaşlarımızdan Mükerrer Erdoğan ile ilgili bir çalışmam var. Bunları adım adım hazırlamaya çalışacağım.

Adsız Kahramanlar – Gülay Ünüvar (Özdeş) Kitabı, Ahmet Tuncer Sümer, 208 syf., Ayrıntı Yayınları, 2018.

Teşkilatın Gözdesi: Hukuk değil, güç!

Dominique Manotti'nin kaleme aldığı Teşkilatın Gözdesi, Dipnot Yayınları tarafından yayımlandı. Manotti, Teşkilatın Gözdesi'nde odağına aldığı polislik mefhumunu ve toplumsal duyarlılığı irdeliyor.

Sene içinde Dominique Manotti'nin Firar kitabı üzerine bir yazı kaleme almıştım. Firar isimli bu kitabında yazar, devrimcilerin içinde yer aldığı bir cepheden geçmiş ve bugünü, ağdasız bir dil ve sağlam bir hikâye ile okura ulaştırmayı amaçlıyordu. Dipnot Yayınları'ndan Şule Çiltaş Solmaz çevirisiyle çıkan yeni kitabı Teşkilatın Gözdesi ise karşı cepheden, kolluk ve devlet güçlerinin gözünden Fransız işgal evlerini ve ırkçı politikaları, bir yapı olarak polisliğin kurumsal yozlaşmalarını konu ediniyor.

Panteuil Karakolu'na tayin olan iki genç polisin gözünden karakolun işleyişi ve bir kurum olarak polislik mefhumunun suçla ve siyasetle olan ilişkisini okuyoruz. Seks işçilerinden rüşvet alan, uyuşturucu çeteleriyle mücadele ediyor gibi görünüp başta Afrikalılar olmak üzere, göçmenlerin kaldığı işgal evlerini yakan ve gerçeği manipüle edip basına sık sık demeç veren kolluk kuvvetlerinin iç yapısını ve siyaset kurumları ile olan kirli ilişkilerini –yine ilk kitabında olduğu gibi- sahne sahne ele alıp, okurun gözünde tamamen canlan-

Soner Sert

dırıyor ve ustaca anlatıyor Monetti. Sosyal meselelere duyarsız kalmıyor, diğer çalışmalarında olduğu gibi kapitalist toplum mühendisliğini en ince ayrıntılarına kadar deşifre ediyor. Yazar, Tanrısal bir buyrukla ya da propagandist bir kalemin yaptığı gibi ideolojik bakış açısını metin arasına sıkıştırmak yerine, düşüncelerini karakterlerine söyletiyor. “Gettolarda idare, hukuka değil, güce dayanır. Polisimiz, gücün meşru sahibi olarak algılanmalıdır.”

BÜTÜN YAPI POLİSLER ÜZERİNE KURULUYOR

Manotti, sosyal, siyasal ve ekonomik meseleleri odağına alarak, politik – polisiye diye tarif edebileceğimiz bir tür yoluyla, okura günümüz dünyasını tasvir ediyor. Her ne kadar 2005 yazında Paris’te geçiyor gibi gözükse hikâye, sosyolojik boyutlarıyla düşünüldüğünde Sarı Yelekliler’in isyan ettiği bu günlerin, öncesini anlatıyor gibi. İsyân, ilk çıktığı günlerde, çeşitli tanımlamalar yapılsa da, -eylemciler sağcı muhafazakâr, göçmenleri istemiyorlar- görüldü ki ekonomik ve siyasi gerekçeler eylemlerin temelini oluşturuyor. Manotti, Teşkilatın Gözdesi kitabında, devletin gettolar üzerinde yürüttüğü siyasete de değiniyor ve kolluk kuvvetlerini ‘zıttı ile anlatarak’ yargılıyor. “Gettolarda belli bir düzenin hâkim olması için oralarda yaşayan insanlara özgü etnik ve dinsel otorite ağlarının gelişmesi gerekecek” derken, kadim devlet geleneğinin “böl ve yönet” stratejisine gönderme yapıyor.

Yukarıda da değindiğim gibi Manotti, bütün yapıyı polislerin üzerine kuruyor. Onların gözünden, onların varoluş ve biçimleniş çabasıyla beraber aktarılıyor, hikaye. Bu yönüyle anlatılan kişilerin bir anti-kahraman olduğunu söylemek mümkün. Günümüz insanının “iyi ve kötü” karşıtlığı üzerinden şekillenmiş ahlaki yargısında, kitapta yer alan polisler kötüyü tekabül ediyor. Bir siyasetin ürünü olan polisler, kendi anlayışlarınca bile, bazen ipin ucunu kaçırıyor ve kendilerini kutuplaşmanın ta ötesinde buluyor. “Alandayken insan haklarıyla polislik yapılmadığını ve hiç yapmadığımızı unutmayın. Kuşkularım olduğunda, bu söz bana her zaman yardımcı olur. Kendini daha az yalnız, bütün Fransadaki polis meslektaşlarıma daha yakın hissedirim” derken, “polis ve suçlu” karşıtlığının polis cephesine odaklanıyor.

Sınırın bu yanı olaylar ve olgular zincirinin bir parçası olmuştuk, diğer yanda işgal evleri, banliyöler ve sokaklar kaynamaya devam ediyor. Göçmen, ezilenler, emekçiler göz göre göre öldürülse, “Panteuil Karakolu”nda işkence görse, bir siyasetin malzemesi yapılmaya çalışılsa da isyan sürüyor. Kitabın son bölümünde genç grafitici Rifat’ın duvara yazdığı slogan, bugünün ötekilerini simgeliyor gibi...

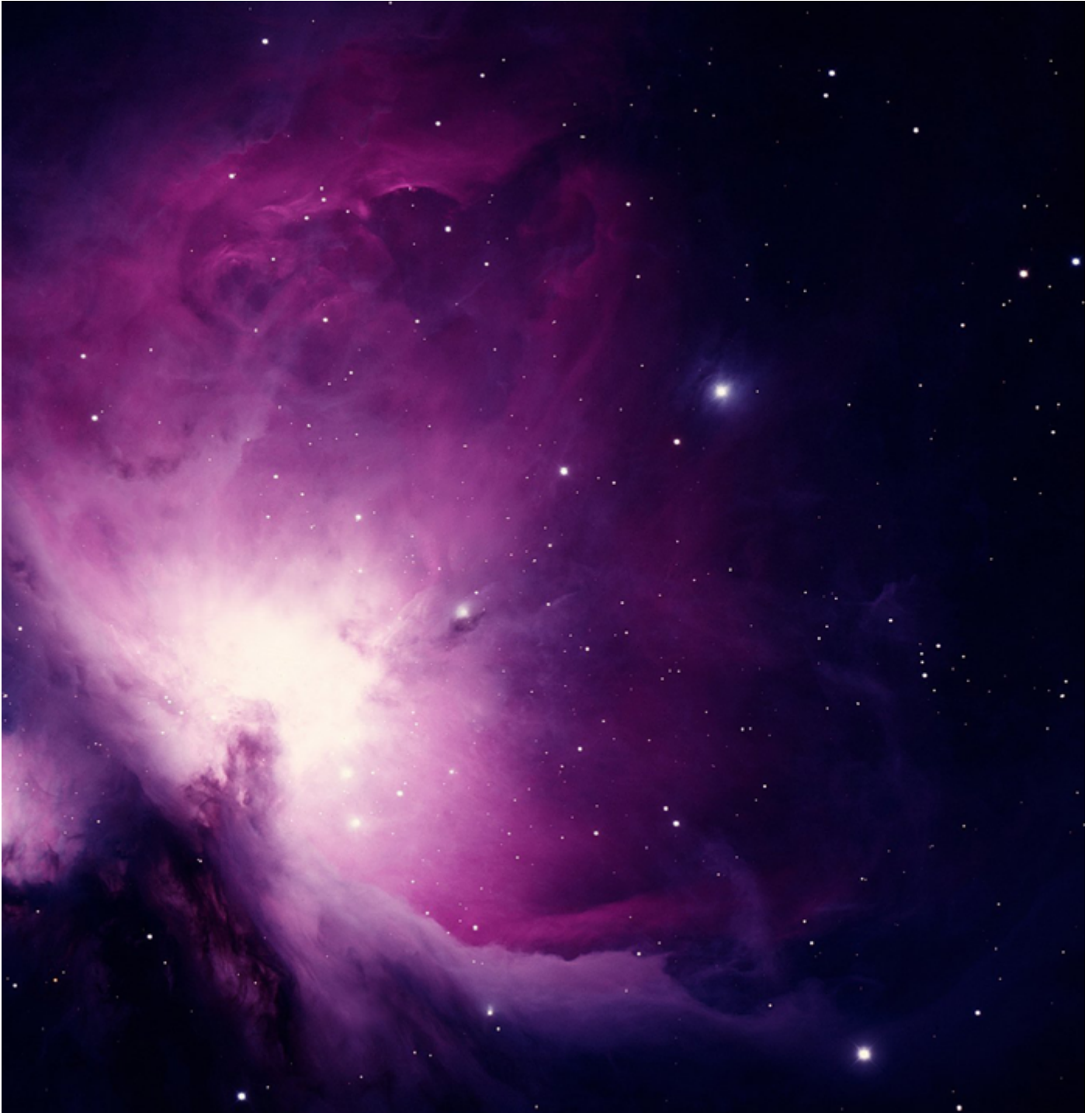

Teşkilatın Gözdesi, Dominique Manotti, Şule Çiltaş Solmaz, 214 syf., Dipnot Yayınları, 2018.

Kelimelerle Şiire inmek: Otostopçunun Şiir rehberi

Psikanalizin tarif ettiği yolları izleyerek bakmak gerekir: Şiir, öznenin yalnız başına düşünerek taşıyacağı bir yük değil. Şiir, rüya gibi, aleni hale gelmek için ötekine ihtiyaç duyar.

Batuhan Saç

Şiir, gerginliğin sahası. Suyun bulandığının, işlerin karıştığı-
nın işareti gibi. Ama şiir hakkında böyle tanımlar yapmanın
kendisi dahi dikkatsizce davranıldığı izlenimi uyandırabilir.
Suyun bulanması ifadesini bir örtünün belirmesi yahut bir
şeye ulaşmak için gündelik bakışın yetersiz kalması gibi
örneklerle düşünüyorum. Hayata dair sorduğum tüm sorular
gibi, bu konudaki soruyu da İskender Savaşır'a sormuştum.
Ben şiir gecelerindeki şairleri düşünerek (küçük İskender'in
Red Rock Bar'da düzenlediği şiir geceleri) suyun bulanmasını
ağır bir sıkıntının ifadesi olarak da yorumlamaya kalkışmış-
ken, İskender Savaşır'dan şöyle bir cevap gelmişti: "Önce çok
kestirmeden itirazımı söyleyeyim. Patolojinin gerekçelendir-
mek için kullanıldığı şey, bence şiir değil, şairaneliktir. 80'ler
şiirinin de fena halde başına musallat olmuş olan bir poz.
Yoksa, patoloji, tıpkı hayatı sakatladığı gibi şiiri de sakatlar."
Bunları söylerken İskender Savaşır'ın aklında ise T. S. Eliot
örneği vardı. Konuyu tartıştığım da onun bu konudaki gö-
rüşlerine ulaşabildiğim kadar döneceğim. Metnin en başında
birtakım meseleleri birbirinden ayırmak için erken sayılabilir
elbette, ama her ne diyeceksek, şiirin kişisel olduğu alanın
hassas ve kırılğan olduğu peşinen iletilmeli. Bu sebepten tem-
kinli ve yavaş adımlarla bir yol izleyeceğim.

Şunu neredeyse çoğumuz biliriz: Şair olmak, şiir yazıyor ol-
mak anlamına gelir, ancak şiir yazmak şair olduğunuzu ifade
etmez. Bu denklem ilk bakışta eşitsiz görünebilir. Ancak
şair olmanın toplumsal zeminde kazanılan bir ad olduğunu
düşündüğümüzde, olağandır. Yani şairlik bir edim sonrası
giyilir. Tıpkı belirli başarılarla edinilen adlar gibi, şair adı da
bir dönüm noktasından sonra edinilir (Tesone, 2013, s. 68).
Bu sebepten şair adı, neredeyse takdim edilir, kişi kendisine
bu adı koyamaz. Koyarsa, gülünç gözükür ya da kendine şair
diyen kişi belirli taraflarca itilir. "Dönüm noktası" diyerek
ifade ettiğim kısmı Adam Phillips Şiir ve Psikanaliz üzerine
yazarken "Şair paçasını kurtarabilen kişidir" diyerek anlatıyor
(Phillips, 2017, s. 27). Yani şair o dönüm noktasından paçası-
nı zor kurtarmış, çeşitli güçlükler yaşadktan sonra adını ka-
zanmıştır. Her şair için geçerli midir bu anlatı, bilemiyorum.
Ama mesela yas konusu bunun bir örneği sayılabilir. Yas ve
şiir konusuyla ilgili dinamiği İskender Savaşır'ın Melanie Kle-
in derslerinden alıntılıyarak ayrı bir yazıda inceleme niyetin-
deyim. Bu, şiir gibi bir konu için gerekli de. Ancak ilk olarak,
Otostopçunun Galaksi Rehberi'nin şiir ve komediyi yan
yana getirerek, ciddiyet payında, neler söylediğinden bah-
sedeceğim. Bu, sanıyorum ki, üzerinde düşünürken kaskatı
olabileceğimiz şiir konusu için bize sululuk imkânı da tanı-
mış olacak. "Sululuk" olarak adlandırılacak kısımların ise
şiir üzerine neler söyleyebildiği de ilgi çekici. Ardından, şiir
üzerine düşünürken iki ustamın, İskender Savaşır ve küçük
İskender'in, neler söylediğine dikkat çekeceğim.

'Şair adı, neredeyse takdim
edilir, kişi kendisine bu
adı koyamaz. Koyarsa,
gülünç gözükür ya da
kendine şair diyen kişi
belirli taraflarca itilir.
"Dönüm noktası" diyerek
ifade ettiğim kısmı Adam
Phillips Şiir ve Psikanaliz
üzerine yazarken "Şair
paçasını kurtarabilen
kişidir" diyerek anlatıyor'

“Vogon şiiri herkesin bildiği gibi Evren’deki üçüncü en kötü şiirdir. İkinci en kötü şiir Krialı Azgothlar’ındır. Usta şairleri üstat Gazlı Grunthos’un ünlü şiiri, ‘Bir Yaz Ortası Sabahında Koltukaltımda Bulduğum Yeşil Macun Parçasına Destan’ın sunuluşu sırasında dinleyicilerden dördü iç kanamadan ölmüş, Orta-Galaktik Sanat Şeref Kurulu Başkanı kendi bacağına kemirmek suretiyle ölümden kurtulmuştur. Grunthos’un şiirinin bu şekilde dinlenmesinden dolayı ‘kırgın’ olduğu bildirilmiştir. Şair on iki kitaptan oluşan epik şaheseri ‘Banyoda Çığırdıklarım’ı okumaya geçmeden önce kendi kalın barsağı, birçok hayat ve uygarlığı kurtarmak uğruna boğazından geçmek suretiyle beynini dağıtmıştır. Tümünden daha kötü olan şiir ise yaratıcısı olan İngiltere, Essex, Greenbridge’den Paula Nancy Milistone Jennings ile birlikte Dünya gezegeninin yıkımı sırasında yok olmuştur.”

‘EVRENİN EN KÖTÜ ŞİİRİ’

Komik bir bilimkurgu dizisidir Otostopçunun Galaksi Rehberi. Yukarıdaki alıntı, Vogosphere’de yaşayan ve Vogon denen bir ırktan ve onların şiirinden bahseder. Bu ırk, galaksiler arası otoyol projesini kolaylaştırmak için dünyanın yok edilmesinden sorumludur. Daha da kritik bir nokta ise, evrenin üçüncü en kötü şiirini yazmakla anılırlar. Vogonlar insansılardır, armut şeklinde yeşil bir bedene sahiptirler. Ayrıca, galaktik hükümetin bürokratlarıdır onlar. Milyonlarca yıl önce Vogosphere’in hareketsiz kıyılarında doğmuşlar ve Vogsol güneşinin ilk ışıklarının onlara vurmasıyla evrilecek gücü sanki yitirmişlerdi. Bir daha da evrimleşmemiş, öyle kalmışlardı. Aslında yaşamlarını hiç sürdürmemeleri gerekirdi (Fantom, 2018). En başta da ifade ettiğimiz gibi, onlar bahsi geçen evrenin en kötü şiir yazar varlıkları olarak anılır. Üstelik, en kötüsü de, bu kötü şiir onların en yıkıcı silahıdır. Daha da kötüsü, onlar bunun silah olduğunun farkında değildir. Tüm bu sebeplerden dolayı öğütlenir ki, hiçbir Vogon’un şiir okumasına meydan vermemeli. Çünkü aynı zamanda bir işkence türüdür bu şiir... Birkaç paragraf daha ilerleyerek kitaba devam edersek... Gemide bulunan otostopçular “Şiir Değerlendirme Sandalyeleri”ne oturtulur, hatta sıkıca bağlanırlar. Bu sandalyeler dinleyenleri Vogonlar’ın kendi şiirlerinin güzelliğine inandıracak çeşitli mekanizmalarla örülüdür. Çünkü onlar, esprili bir ifadeyle, gelişmiş ve kültürlü bir ırk olduklarını kanıtlamak için işlerini algılanış konusundaki ihtimale bırakmamışlardır. Sandalyeye oturtulan otostopçuların şakaklarında elektrotlar bağlıdır; hayal yoğunlaştırıcılar, ritim düzenleyiciler, kafiye çözümleyiciler, tekrar önleyiciler, hepsi şiirin etkisini artıracak, şairin düşüncelerinden bir kırıntının bile boşa gitmemesini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Hikâyenin anlatılan bu kısmını tuhaf buluyorum. Şiirin anlaşıl-maması ihtimali onların bu türden bir alet – düzenek yapmasının da sebebi olmuş.

'KALPSİZ DIŞ GÖRÜNÜŞÜMÜ TESELLİ ETMEK GEREKİYOR'

Kitabın ileriki sayfalarında, şiiri okuyan işkenceci Vogon “Şiir yazıyorum çünkü acımasız kalpsiz dış görünüşümü teselli etmem gerekiyor” (Sf. 73) der. Bu gerekçe, bir ayırım yapmış olur. Bu ayırım, dış ve dış olmayan bir yer olarak belirlidir sanki. Yani armut bedenli, korkutucu bir yaratık kendisinde dışı gibi olmayan bir şey olduğunu ifade ediyor. Ona bakan gözleri ve fikirlerini biliyor, bunun farkında ve “aslında öyle değil” gibi bir yerden konuşuyor. Belki şu hataya düşebiliriz: “Dışı korkunç olsa da içerisinde yumuşak ve naif bir parça barındırıyormuş meğerse...” Ancak buradaki ifade, dışıyla aynı olmayan bir yerin olması. Vogonlar üzerinden, daha karikatürize bir şekilde işaret etmeye çalıştığım nokta şiir için bir “öte anlam” anlatısıdır. Mesela roman, şiirdeki bu yoğunca işlenebilen öte anlam yükünü taşımakta güçlük çeker. Aksi takdirde okunmaya, içine girmeye izin vermez metin; sanki bir tür ıslaklık, sululuk gerekir. Tutulur okur, duraksar, gözlerini kısar... Hatta örnek sayılırsa, k. İskender’in şiir-roman türündeki kitaplarının en anlaşılmaya müsait olmayan kitapları olduğunu söyleyebilirim (Flu’es, Zatülcenp vd.). Çünkü eğer yazılan romansa, okur da içeride bulunmak, kimi zaman kitapla yan yana yürüyebilmek ister. Belki kısaca, şiir, öte anlam barındırdığı varsayılan bir ifade biçimi olarak tanımlanabilir. Belki okuyanda şu his canlanabilir: “Anlamıyorum ama sanki burada anlaşılmaya değer bir şey var.”

ŞİİRİN ÖRTÜK TARAFI

Bu tekinsiz de olabilecek his, her şiirin bıraktığı ve okuruna yaşattığı duygu değildir elbette. Bazı şiirler apaçıktır, doğrudandır, durudur, nettir ve güdümlüdür. Ama şiiri yazan kişi de her zaman tam olarak bilir mi neden yazdığını? Şiiri yazdıktan sonra geriye dönünce “meğerse...” demez mi? Psikanalitik bir zeminde, bu soruya verilecek cevapların ne olacağı da anlamı açık bir şiir kadar net. Belki biraz da çekingen bir ifadeyle, şiirin kimi zaman neredeyse onu yazan kişiye dahi örtük bir tarafı olduğunu söyleyebilirim. Bu çekingen ses, şiirin tam da kişisel olduğu noktayı gözetiyor. Ama kişisel olduğu kadar da ortak bir konu şiir. Bu sebepten hem sunulan hem de geri çekilen bir yapıdaymış gibi. Yani hem söylemek isteyen hem de söylemenin bir yolu olarak imgeyi kullanarak suyu bulandıran bir pozisyonda. Bu noktada, küçük İskender’in 2015’te Gümüşlük Akademisi Şiir Atölyesi’nde bahsettiği şiir yapısından-kurgusundan bahsetmek daha açıklayıcı olabilir: k. İskender şiirde üç yapı tarif etmişti. İlki meydan tipi şiir; ikincisi hücre tipi şiir; üçüncüsü ise labirent-sarmal tipi şiir. Bu şiir kurguları, şiiri yazanın kendi duygusunu, düşüncesini içine koyduğu bir yapı. Bu yapıları bir bina gibi

'Vogonlar üzerinden, daha karikatürize bir şekilde işaret etmeye çalıştığım nokta şiir için bir “öte anlam” anlatısıdır. Mesela roman, şiirdeki bu yoğunca işlenebilen öte anlam yükünü taşımakta güçlük çeker. Aksi takdirde okunmaya, içine girmeye izin vermez metin; sanki bir tür ıslaklık, sululuk gerekir. Tutulur okur, duraksar, gözlerini kısar...'

tarif etmişti k. İskender. Şiiri yazan kişi, oyuncuydu bir bakıma. Şiiri okuyan kişi de bir kapı bularak içeri girecek, şiiri yazanı ele geçirecekti. Şiir üzerine yaptığımız çalışmalarda k. İskender şiirin kelimelerle oynanılan türlü oyunların alanı olduğunu tarif eder haldeydi. Kendisi de şiiri “dil cambazlığı” olarak tarif etmişti.

KELİMELERLE ŞİİRE İNMEK

Mesela “son” kelimesi yerine “Minerva’nın baykuşu havalanıyor, ışık nöbetini bir başka vakte devrediyor” deseyseniz, bu gene sonu anlatmak için kullandığım şiirsel bir ifade sayılabilir. Çünkü biliyoruz ki, Minerva’nın baykuşu günün sonunda havalanır. Üstelik Hegel de hukuk çalışmalarında şiirsel bir ifade içerisinde kullanmıştı benzeri ifadeleri (Gökberk, 2012, s. 19; Hegel, 1991, s. 31). Ama burada kabaca tarif ettiğim meselenin pek çok değişkeni vardır. Örneğe, “son” kelimesini seslendirmek de ona şiirsellik katabilir. Yani şiirsellik, katılabilir, eklenebilir ve aynı zamanda da çıkartılabilir bir şey olarak tarif edilebilir.

Kelimelerle şiire inmek tam da şiirin bir yerde durduğu ve kelimelerin yol gösteren/göstermeyen şaşırtan bir rolü olduğunu vurgulamak için seçilmiş bir başlık. Daha temel bir ifadeyle, şiirden bir şeyi çıkardığınızda o şiir çöktüyse, o kelime, şiirin göbeğidir işte. Şiirin görünenin ardında bir anlam içerdiği konusundaki adımlarım, bazı şiirleri düşünürken şüpheli gözüküyor; Nazım Hikmet’in Bugün Pazar şiirinin tadını yahut Sunay Akın Çekmece şiirinin gerçekçi sadeliğini konuşamamış oluyoruz. Şiire dair olanı kapsamayı ve tümünü sırtlamayı amaçlamasam da, küçük İskender’in meydan tipi dediği şiir bunu tarif ediyor olacak.

‘ŞİİRİMİ ANLA!’

İşaret ettiğim örneklerdeki ilk bakışta aleni halde olmayan, örtüsü kaldırılmamış olan gibi fikirler şiirin dar bir alanını anlatmaya girişmiş olabilir. Ama ne kadar dar olursa olsun, eminim ki, şiirin böyle bir damarı var. O halde psikanalizin tarif ettiği yolları da izleyerek tekrar etmek gerekir: Şiir, öznenin yalnız başına düşünerek taşıyacağı bir yük değil. Şiir, rüya gibi, aleni hale gelmek için ötekine ihtiyaç duyar. Özellikle bu ifadeler daha çok terim içeren ve bu metinde ifade ettiğimden daha geniş anlamları olan bir konuya işaret ediyor. Gene Adam Phillips şiir ve psikanalizin yan yanlığı – iç içeliğini tartışırken, bir şeyin şiirsel kabul ettiğimizde onun hangi dönemin şiirine benzediğini sormayacağımızı söyler. Bu kısım çok kıymetlidir. Çünkü eğer psikanalikle şiirin buluşmasının noktasını belirleyeceksek, buraya işaret etmek gerekir: “Sanki şiirsel olan tarihin ya da türün ötesin-

‘Kelimelerle şiire inmek tam da şiirin bir yerde durduğu ve kelimelerin yol gösteren/göstermeyen şaşırtan bir rolü olduğunu vurgulamak için seçilmiş bir başlık. Daha temel bir ifadeyle, şiirden bir şeyi çıkardığınızda o şiir çöktüyse, o kelime, şiirin göbeğidir işte.’

Otostopçunun Galaksi Rehberi, Douglas Adams, 868 syf., Alfa Yayınları, 2018.

de bilinen bir göndergeye sahipmiş gibi” diyor Adam Phillips. (1)

Son olarak, şiirin ne olduğunu düşünürken Otostopçunun Galaksi Rehberi örneği hala üzerine düşünmeye değer. Mesela Şiir Değerlendirme Sandalyesi örneği de bir ruh sağlığı çalışmasının oturduğu koltuğu anımsatıyor. Yani danışanlar – hastalar bir yandan “şiirimi anla!” diyor da olabilir. Şiir adı koyulan ne olursa olsun, “anla!” talebi, bazı anlarda bu durumla benzer kabul edilebilir. Şiir, yazınsal türün herhangi birinin içerisinde olabilir. Şiir, kişiyi saran bir yaşayış biçimi de olabilir.

Birçok noktanın ucunu açık bıraktım. Şiir konusunda söz hakkı edinmenin dahi zor olduğunu söyleyebilirim. Ama hepsinin ötesinde tüm bu kurgu, bizi muhabbete davet ediyor, karar vermeye değil. Yani son olarak şunu da iletmış olayım, A. Rimbaud’yu düşünürken, Türkiye’deki şiir dergilerini unutursak, bu muhabbet çoğu zaman eksik kalıyor olacak. En azından ben bu bilinçle adım adım şiir üzerinde düşünüyorum olacağım. Elbette İskender Savaşır ve k. İskender’i de hatırlatarak...

Dipnot:
A.g.e s. 24

Kaynakça:
Adams, D. (1996). Her Otostopçunun Galaksi Rehberi. (S. Dalkır, Çev.) İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Fantom. (2018). Vogons. <https://hitchhikers.fandom.com>. Aralık 12, 2018 tarihinde https://hitchhikers.fandom.com/wiki/Main_Page adresinden alındı

Gökberk, M. (2012). Hegel’in Felsefesi – Yaşayan Yönleriyle. İstanbul Üniversitesi Felsefe Arkivi Dergisi, 19.

Hegel, G. W. (1991). Hukuk Felsefesinin Prensipleri. (C. Karakaya, Çev.) İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Phillips, A. (2017). Hep Vaat Hep Vaat. (F. B. Aydar, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Savaşır, İ. (2018, Kasım 1). İskender Savaşır Şiirleri. Doğum Günü Özel. (B. Saç, Dü.) İstanbul.

Tesone, J. E. (2013). Adların İzinde. (B. Şannan, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

ETKİNLİK

SERTAB ERENER

11 Ocak 2019

Saat: 22:30

Dorock XL Beşiktaş,
İstanbul**CLOSER- SEVGİ
NEDEN YETMEZ**

18 Ocak 2019

Saat: 20:30

Profilo Kültür Merkezi,
İstanbul**HAGGARD**

20 Ocak 2019

Saat: 21:30

IF Performance Hall
Beşiktaş,
İstanbul**ARIADNA
CASTELLANOS**

25 Ocak 2019

Saat: 20:30

İş Sanat Konser Salonu,
İstanbul

ETKİNLİK

LEVENT YÜKSEL

29 Ocak 2019

Saat: 21:00

Zorlu PSM,

İstanbul

MARK ELIYAHU

01 Şubat 2019

Saat: 20:30

Zorlu PSM,

İstanbul

UTE LEMPER

09 Şubat 2019

Saat: 21:00

Zorlu PSM,

İstanbul

WOODEN SHJIPS

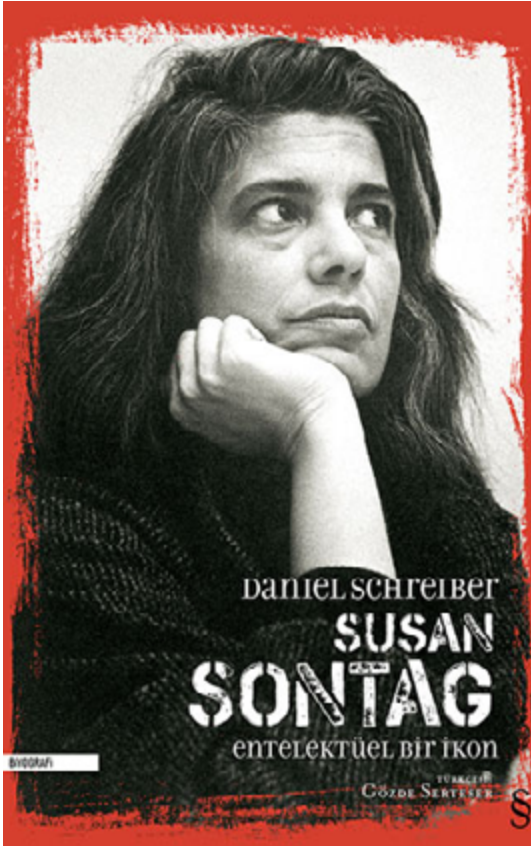
16 Mart 2019

Saat: 22:30

Salon İKSV,

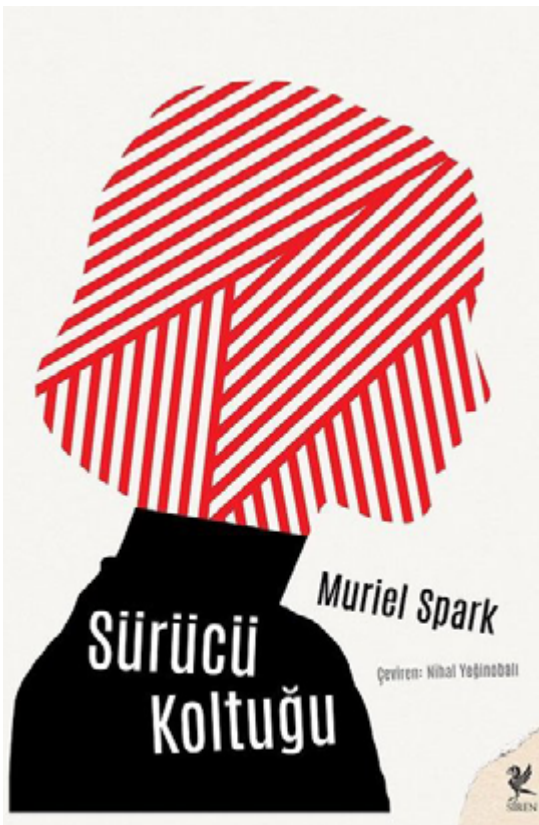
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Susan Sontag Entelektüel Bir Roman

Yazar: Daniel Schreiber
 Çevirmen: Gözde Serteser
 Yayınevi: Everest Yayınları
 Baskı Sayısı : 1. Basım
 Sayfa Sayısı : 316

Sürücü Koltuğu

Yazar: Muriel Spark
 Çevirmen: Nihal Yeğinobalı
 Yayınevi: Siren Yayınları
 Baskı Sayısı: 1. Basım
 Sayfa Sayısı: 96

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

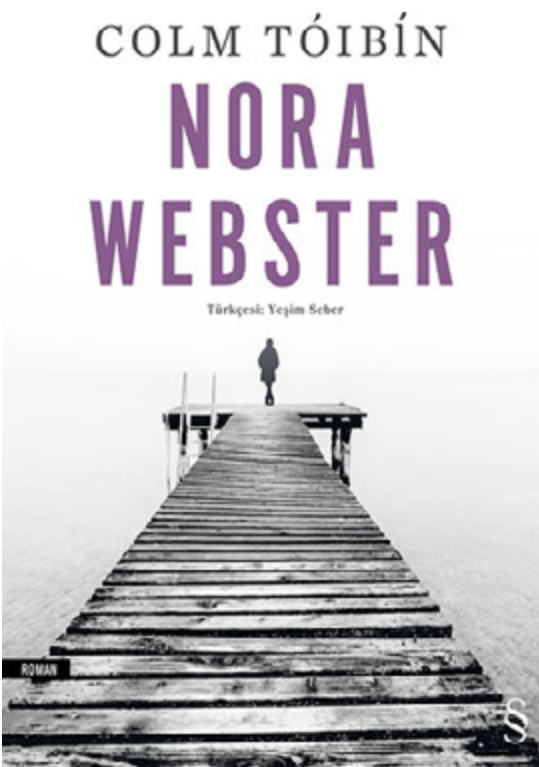
Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcular – Osmanlı'dan Cumhuriyet'e

Yazar: Orhan Şevki

Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Baskı Sayısı : 1. Basım

Sayfa Sayısı : 192

Nora Webster

Yazar: Colm Toibin

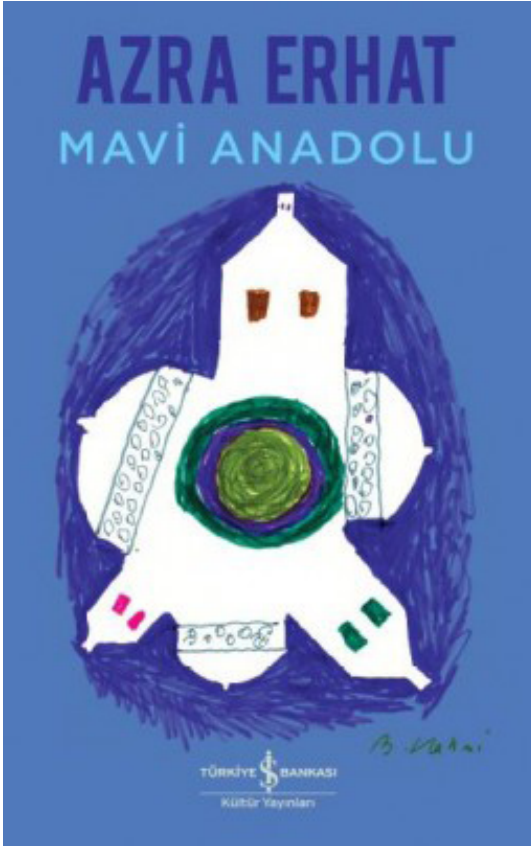
Çevirmen: Yeşim Seber

Yayınevi: Everest Yayınları

Baskı Sayısı: 1. Basım

Sayfa Sayısı: 44

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

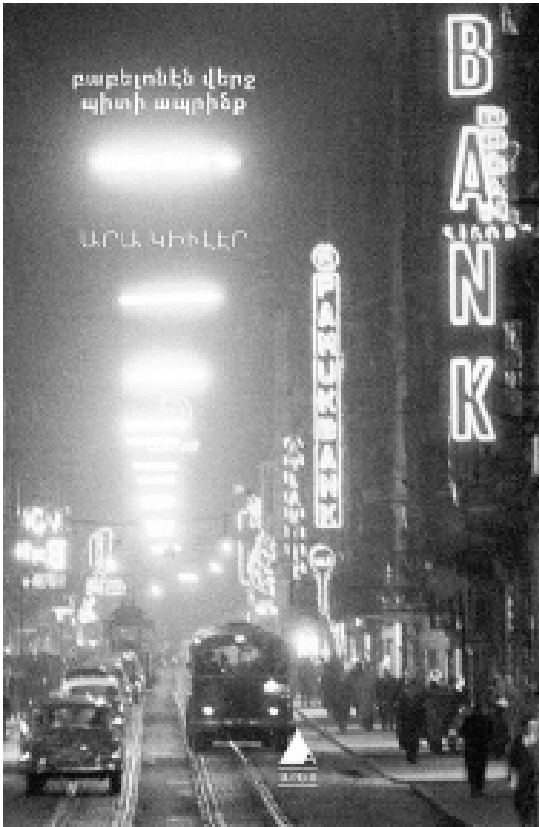
Mavi Anadolu

Yazar: **Azra Erat**

Yayınevi: **Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **256**

Papelonen Verç Bidi Abrink

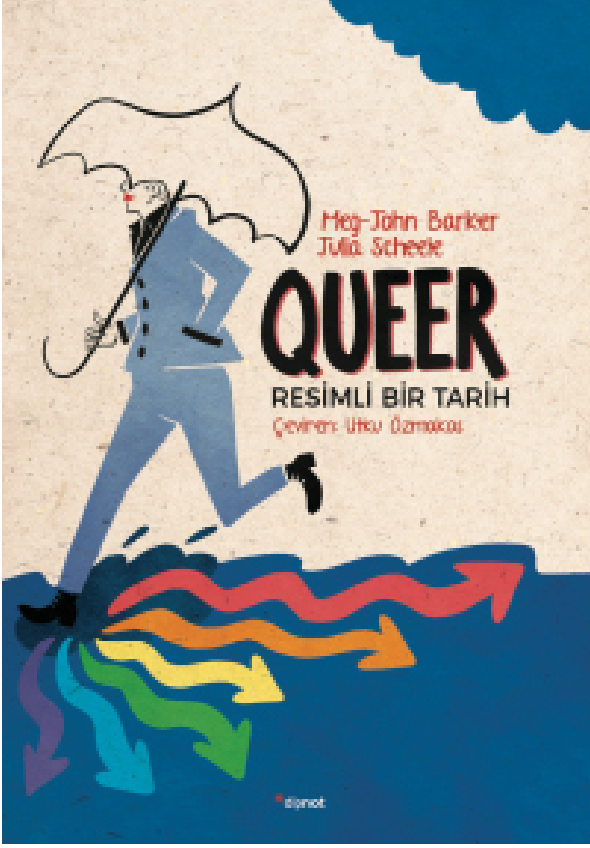
Yazar: **Ara Güler**

Yayınevi: **Aras Yayıncılık**

Baskı Sayısı: **1. Basım**

Sayfa Sayısı: **144**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Queer Resimli Bir Tarih

Yazar: Meg-John Barker Julia Scheele
Çevirmen: Utku Özmakas
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 176

Sevdaların Yangınından Geçtik Kurtuluş Kendini Anlatıyor 6

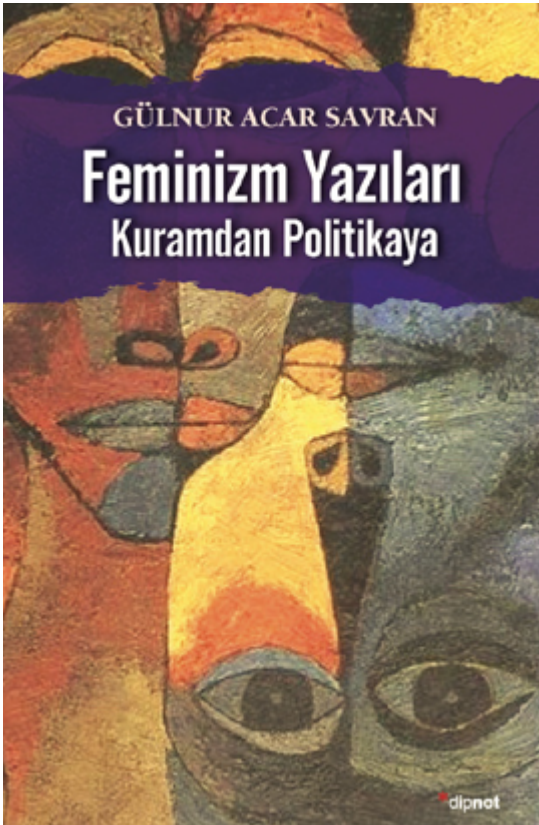
Yazar: Kolektif
Yayınevi: Dipnot Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 424

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Teşkilatın Gözdesi

Yazar: **Dominique Manotti**
 Çevirmen: **Şule Çiltaş Solmaz**
 Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **214**

Feminizm Yazıları Kuramdan Politikaya

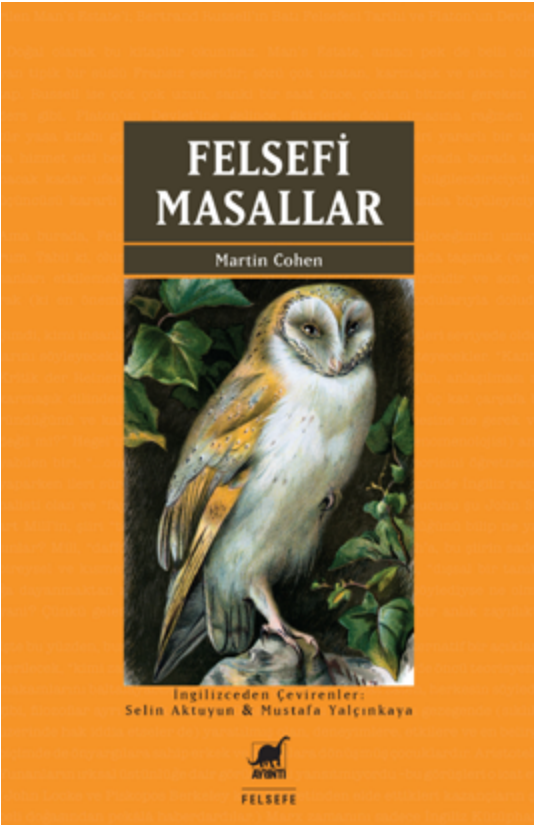
Yazar: **Gülnur Acar Savran**
 Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **352**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Sayılarla Seks

Yazar: **David Spiegelhalter**
Çevirmen: **Selim İ. Kabak**
Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **352**

Felsefi Masallar

Yazar: **Martin Cohen**
Çevirmen: **Mustafa Yalçınkaya, Selin Aktuyun**
Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **352**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Dayanışma Ekonomileri

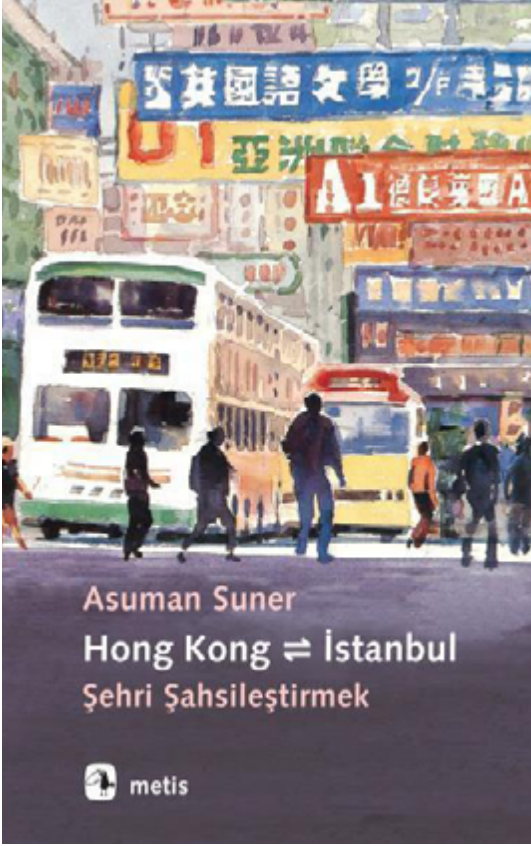
Yazar: **Aslıhan Aykaç**
 Yayınevi: **Metis Yayınları**
 Baskı Sayısı : **1. Basım**
 Sayfa Sayısı : **280**

Özgürlük İçin Kürt Yazıları-1

Yazar: **Vedat Türkali**
 Yayınevi: **Ayrıntı Yayınları**
 Baskı Sayısı: **1. Basım**
 Sayfa Sayısı: **144**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Hong Kong - İstanbul Şehri Şahsileştirmek

Yazar: **Asuman Suner**
Yayınevi: **Metis Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **264**

Sinema Toplum Siyaset

Yazar: **Levent Yaylagül**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **280**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

2017 Nobel Edebiyat Ödülü - Seçici Kurul Üyesi

GÜLSÜM CENGİZ
**UMUT HEP
VARDIR****Umut Hep Vardır**Yazar: **Gülsüm Cengiz**Yayınevi: **Kor Kitap**Baskı Sayısı : **1. Basım**Sayfa Sayısı : **248**

metis diyaloglar

Riccardo Manzotti

Tim Parks

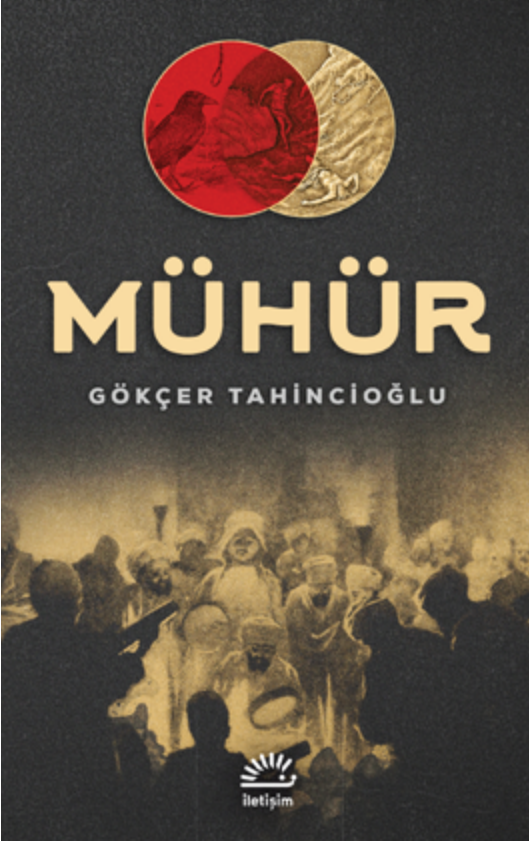
Zihnin Ucu Bucağı

BİLİNÇ VE DÜNYA BİR MIDİR?

metis

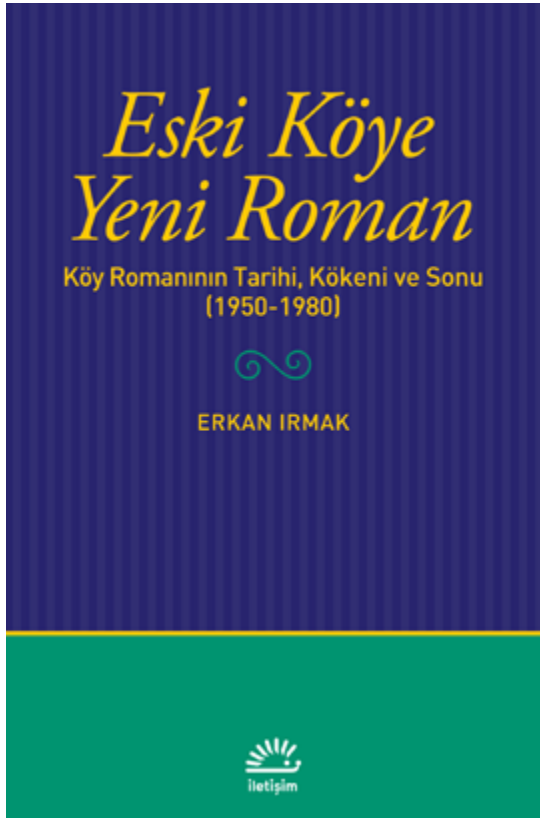
**Zihnin Ucu Bucağı
Bilinç ve Dünya Bir midir?**Yazar: **Riccardo Manzotti, Tim Parks**Çevirmen: **Özde Duygu Gürkan**Yayınevi: **Metis Yayınları**Baskı Sayısı: **1. Basım**Sayfa Sayısı: **168**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Mühür

Yazar: **Gökçer Tahincioğlu**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **259**

Eski Köye Yeni Roman

Yazar: **Erkan Irmak**
Yayınevi: **İletişim Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **332**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Tekliğin Türküsü

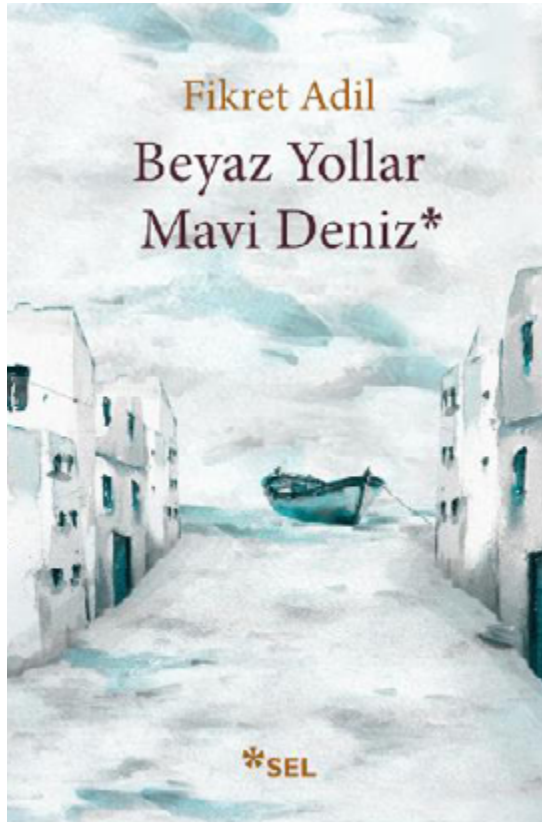
Yazar: **Sevgi Soysal**

Derleyen: , **İpek Şahbenderoğlu, Funda Soysal**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **368**

Beyaz Yollar Mavi Deniz

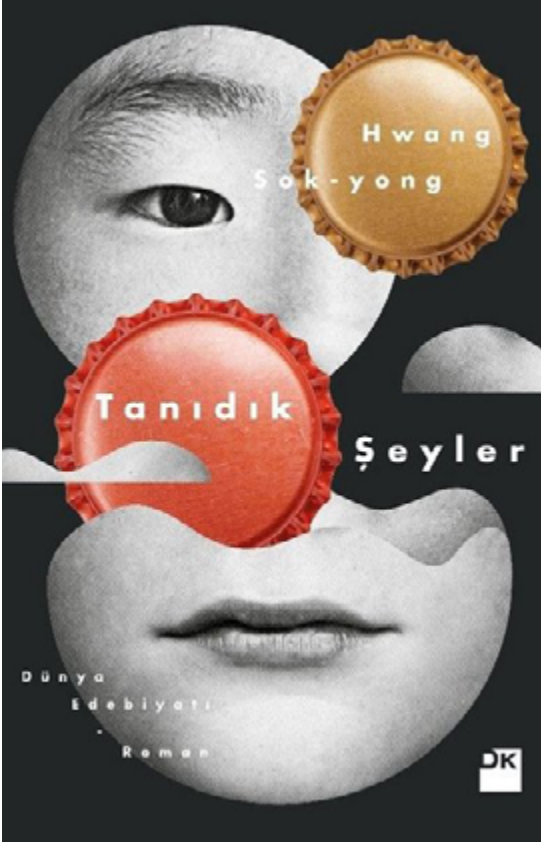
Yazar: **Fikret Adil**

Yayınevi: **Sel Yayıncılık**

Baskı Sayısı: **1. Basım**

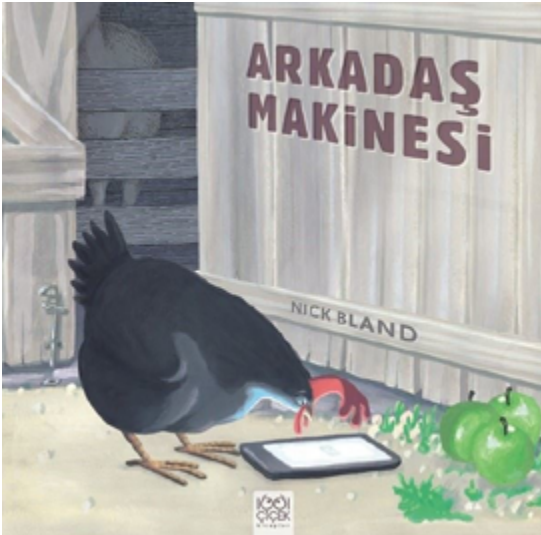
Sayfa Sayısı: **94**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Tanıdık Şeyler

Yazar: **Hwang Sok-Yong**
Çevirmen: **S. Göksel Türközü**
Yayınevi: **Doğan Kitap**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **172**

Arkadaş Makinesi

Yazar: **Nick Bland**
Çevirmen: **Elif Erdoğan**
Yayınevi: **1001 Çiçek Yayınları**
Baskı Sayısı: **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **32**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Evreni Seyreden Kız

Yazar: Zeynep Gürkan
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınları
Baskı Sayısı: 1. Basım
Sayfa Sayısı : 80

Büyük Sınav Zamanı-Bilgelik Okulu

Yazar: Aslı Eti
Yayınevi: Kırmızı Kedi Yayınları
Baskı Sayısı : 1. Basım
Sayfa Sayısı : 72

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Usta ile Margarita

Yazar: **Mihail Bulgakov**
Çevirmen: **Hazal Yalın**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Baskı Sayısı : **1. Basım**
Sayfa Sayısı : **608**

Seksiyon Kurtuluş Kendini Anlatıyor 5

Yazar: **Kolektif**
Yayınevi: **Dipnot Yayınları**
Baskı Sayısı **1. Basım**
Sayfa Sayısı: **480**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Uzun Beyaz Bulut Gelibolu

Yazar: **Buket Uzuner**

Yayınevi: **Everest Yayınları**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **323**

Bu Kitabın Ortasında Duvar var

Yazar: **Jon Agee**

Çevirmen: **Emre Ülgen Dal**

Yayınevi: **Domingo Yayınevi**

Baskı Sayısı : **1. Basım**

Sayfa Sayısı : **44**

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT

1. Şeker Portakalı

Jose Mauro De Vasconcelos, Can Yayınları

2. Fahrenheit 451

Ray Bradbury, İthaki

3. Suç ve Ceza

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Türkiye İş Bankası Yayınları

4. Göçüp Gidenler Koleksiyoncusu

Şermin Yaşar, Doğan Kitap

5. Olağanüstü Bir Gece

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

6. Simyacı

Paulo Coelho, Can Yayınları

7. Düşerken

Tarık Tufan, Profil Kitap

8. Hayvan Çiftliği

George Orwell, Can Yayınları

9. Fareler ve İnsanlar

John Steinbeck, Sel Yayıncılık

10. Kürk Mantolu Madonna

Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

11. Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

12. Satranç

Stefan Zweig, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

13. Kuyucaklı Yusuf

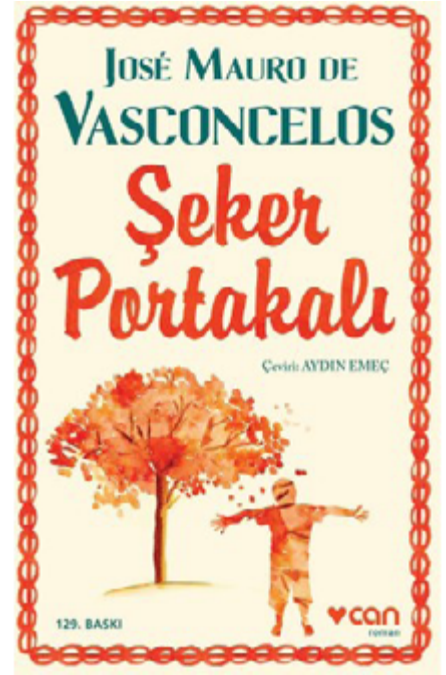
Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları

14. 1984

George Orwell, Can Yayınları

15. Yabancı

Albert Camus, Can Yayınları

ÇOK SATAN KİTAPLAR

EDEBİYAT DIŞI

1. Mustafa Kemal

Yılmaz Özdil, Kırmızı Kedi

2. Momo

Michael Ende, Pegasus Yayınları

3. IKIGAI - Japonların Uzun ve Mutlu Yaşam Sırrı

Hector Garcia, Francesc Miralles, İndigo Kitap

4. Gazi Mustafa Kemal Atatürk

İlber Ortaylı, Kronik Kitap

5. Bağırmayan Çocuklar

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

6. Bağırmayan Anneler

Hatice Kübra Tongar, Hayy Kitap

7. 21. Yüzyıl İçin 21 Ders

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

8. Ustalık Gerektiren Kafaya Takmama Sanatı

Mark Manson, Butik Yayıncılık

9. Hayvanlardan Tanrılara Sapiens

Yuval Noah Harari, Kolektif Kitap

10. Seninle Başlamadı - Kalıtsal Aile Travmaları

Mark Wolynn, Solo Unitas

11. El Vedud

Tuğçe Işınsu, Feniks Kitap

12. Eğitim: Bir Kitle İmha Silahı

John Taylor Gatto, Edam

13. Saklı Seçilmişler

Soner Yalçın, Kırmızı Kedi Yayınevi

14. Değişim Sürecinde Türkiye

Mahfi Eğilmez, Remzi Kitabevi

15. Zamanın Kısa Tarihi

Stephen Hawking, Alfa Yayıncılık

m. kemal

gazete duvaR. 'dan oku

4.

[Madenci: Cehenneme açılan kapı!](#)

9.

[Tanıl Bora'nın Cereyanlar'ının bıraktıkları](#)

21.

[Teşkilatın Gözdesi: Hukuk değil, güç!](#)

23.

[Kelimelerle şiire inmek: Otostopçunun şiir rehberi](#)

